

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu
Planu Gospodarki Niskoemisyjnej
dla Gminy Wiejskiej Tomaszów Mazowiecki
na lata 2015 - 2020

Tomaszów Mazowiecki
2015

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wiejskiej Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020

Wykonawca:

Kierownik Pracowni Badań Strategicznych:
dr hab. Joanna Kulczycka

Opracował:
dr inż. Wiesław Sroczyński

Spis treści

1. Wprowadzenie (informacje ogólne, cel i zakres opracowania).....	6
2. Informacje o projektowanym dokumencie oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami	7
2.1 Zawartość i główne cele projektowanego dokumentu	7
2.2 Powiązania projektowanego dokumentu z innymi dokumentami o charakterze strategicznym.....	13
2.2.1 Poziom krajowy	13
2.2.2 Poziom regionalny	14
2.2.3 Poziom lokalny	16
3. Istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu	21
3.1 Charakterystyka głównych komponentów środowiska.....	21
3.1.1 Położenie geograficzne	21
3.1.2 Sieć komunikacyjna.....	23
3.1.3 Użytkowanie ziemi	23
3.1.4 Hydrografia i hydrogeologia	24
3.1.5 Uwarunkowania klimatyczne	24
3.1.6 Stan powietrza w gminie	25
3.1.7 Uwarunkowania demograficzne i ekonomiczne gminy – stan aktualny	25
3.1.8 Ochrona przyrody	26
3.2 Natura 2000.....	27
3.2.1 Lasy Smardzewickie (PLH100024).....	30
3.2.2 Lasy Spalskie (PLH100003).....	31
3.2.3 Łąki Cieślowskie (PLH100035)	32
3.2.4 Niebieskie Źródła (100005).....	33
3.2.5 Lubiaszów w Puszczy Pilickiej (PLH100026)	34
3.3 Prognoza zmian stanu środowiska w warunkach nierealizowania <i>Planu gospodarki niskoemisyjnej</i> (prognoza porównawcza, "zerowa").....	35
4. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu	37
5. Przewidywane oddziaływania na środowisko skutków realizacji <i>Planu</i>	38
5.1 Metodyka oceny i stosowane oznaczenia	39
5.2 Zadania inwestycyjne realizowane przez Samorząd Gminny.....	41
5.3 Zadania inwestycyjne realizowane przez podmioty prywatne i przedsiębiorców oraz zadania nieinwestycyjnie (w tym informacyjne)	46
5.4 Działania edukacyjno-informacyjne	48
5.5 Przewidywane oddziaływania skutków realizacji planu na ludzi oraz przyrodnicze komponenty środowiska – synteza.....	48
6. Możliwość wystąpienia oddziaływań transgranicznych.....	51
7. Rozwiązania mające na celu zapobieganie oraz ograniczanie prawdopodobnych negatywnych oddziaływań na środowisko	51
8. Wyjaśnienie kwestii rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie	53
9. Monitoring realizacji <i>Planu</i>	54
10. Metody zastosowane przy sporządzaniu Prognozy	57
11. Napotkane trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy	58
12. Podsumowanie	58

Streszczenie niespecjalistyczne

Wymóg sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko dokumentu pn. *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020* wynika z zapisów Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tzw. *Ustawa OOS*) oraz Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 czerwca 2001 w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (tzw. *Dyrektywa SEA*). Prognoza ma ustalić, czy przyjęte w dokumencie kierunki i działania gwarantują bezpieczeństwo dla środowiska przyrodniczego i sprzyjają jego ochronie i czy służą zrównoważonemu rozwojowi gminy.

Zakres merytoryczny prognozy oddziaływania na środowisko skutków realizacji *Planu...* obejmuje w szczególności:

- zawartość i główne cele dokumentu,
- powiązania projektu *Planu...* z innymi dokumentami o charakterze strategicznymi,
- analizę stanu środowiska w gminie (ze szczególnym uwzględnieniem obszarów ochrony siedlisk Natura 2000), potencjalnych zmian w przypadku nierealizowania *Planu...* oraz identyfikację problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia realizacji dokumentu,
- przewidywane oddziaływania na środowisko skutków realizacji *Planu...*,
- sposoby monitorowania postępów realizacji *Planu...*

Podstawowe cele *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* wynikają z obowiązujących regulacji prawnych i obejmują ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, wzrost efektywności energetycznej, wzrost wykorzystania energii z odnawialnych źródeł (OZE). W dokumencie wskazano istotne obszary problemowe na terenie gminy w kontekście realizacji strategii niskoemisyjnego rozwoju oraz przedstawiono skuteczne i możliwe do zrealizowania działania na rzecz uzyskania ww. efektów. Postulowany w *Planie...* zakres działań obejmuje jednostki miejskie, mieszkalnictwo oraz transport – w perspektywie do 2020 r.

W ramach niniejszej *Prognozy...*, dla poszczególnych wnioskowanych w *Planie...* działań oszacowano przypuszczalne oddziaływania na środowisko: bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, chwilowe, krótkotrwałe, średnioterminowe, długoterminowe, stałe.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020 koncentruje się na minimalizowaniu emisji zanieczyszczeń do atmosfery, dlatego

działania w nim przedstawione mają mieć w pierwszym rzędzie pozytywny wpływ na jakość powietrza. To pośrednio przekłada się na ochronę innych komponentów środowiska, w szczególności obszarów leśnych, a także zdrowia ludzi.

Z zaplanowanymi działaniami inwestycyjnymi powiązane są uciążliwości dla środowiska spowodowane pracami budowlano-remontowymi. Będą one krótkotrwałe, odwracalne i przemijające.

Działania na rzecz gospodarki niskoemisyjnej mogą niekiedy miejscowo negatywnie oddziaływać na środowisko (np. poprzez likwidację potencjalnych miejsc lęgowych przy termomodernizacji budynków). Należy temu przeciwdziałać poprzez rzetelne stosowanie obowiązujących przepisów prawa. Korzystne skutki dla środowiska będą związane głównie z oddziaływaniami wtórnymi i skumulowanymi o charakterze długotrwałym i stałym.

Niniejsza *Prognoza...* nie zawiera i nie zastępuje oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć, które muszą być poddane osobnej procedurze takiej oceny zgodnie z obowiązującymi przepisami.

W wyniku przeprowadzonych analiz nie stwierdzono znaczącego ryzyka wystąpienia trwałych negatywnych skutków dla środowiska, związanych z realizacją celów i zadań ujętych w *Planie...* W szczególności nie stwierdzono ryzyka znaczącego negatywnego oddziaływania na przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, jak również na integralność i spójność sieci Natura 2000. W analizie uwzględniono obszary naturalne położone na obszarze gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki tj.: Lasy Smardzewickie, Lasy Spalskie, Łąki Ciebłowickie, jak również położone w bliskim sąsiedztwie tj.: Niebieskie Źródła, Lubiaszów w Puszczy Pilickiej.

Realizacja zadań przedstawionych w *Planie...* nie spowoduje uciążliwości poza granicami Polski (oddziaływań transgranicznych).

W *Prognozie...* przedstawiono sposoby monitorowania skutków wdrożenia *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* Wdrożenie monitoringu realizacji *Planu...* ma wykazać, jak skutecznie realizowane są podjęte postanowienia i zobowiązania. Odpowiednio dobrane wskaźniki umożliwiają bieżącą identyfikację zagrożeń, wnoszenie korekt, a w razie potrzeby także podejmowanie działań naprawczych.

Nie stwierdzono przeszkód, które uniemożliwiałyby – z powodów formalnych i/lub merytorycznych (środowiskowych) – przyjęcie (uchwalenie) i wdrożenie analizowanego *Planu...*

Indeks skrótów

B(a)P	Benzo(α)piren
BAT	najlepsze dostępne techniki (<i>Best Available Techniques</i>)
BEI	bazowa inwentaryzacja emisji (<i>Base Emission Inventory</i>)
CO ₂	dwutlenek węgla, emisja dwutlenku węgla
CO _{2n}	ekwiwalentna emisja CO ₂ – otrzymywana w wyniku pomnożenia emisji gazu cieplarnianego przez jego wskaźnik globalnego ocieplenia (GPW) dla danego horyzontu czasowego; np. dla metanu w horyzoncie stu lat GPW ₁₀₀ =25 (IPCC 2007)
Dyrektywa EIA (OOŚ)	Dyrektywa 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko, ujednolicona tzw. Dyrektywa EIA (<i>Environmental Impact Assessment</i>)
Dyrektywa SEA (SOOŚ)	Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27.06.2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (Dz. Urz. WE L 197 z 21.07.2001 r.) – tzw. Dyrektywa SEA (<i>Strategic Environmental Assessment</i>)
GHG	gaz cieplarniany (<i>greenhouse gas</i>) – gazowy składnik atmosfery będący jedną z przyczyn efektu cieplarnianego; GHG blokują wydostawanie się promieniowania podczerwonego (ciepłego) z planety w wyniku czego wzrasta temperatura jej powierzchni
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GWP	potencjał tworzenia efektu cieplarnianego (<i>global warming potential</i>) – wskaźnik służący do ilościowej oceny wpływu danej substancji na efekt cieplarniany; porównuje ilość ciepła zatrzymanego przez określoną masę gazu do ilości ciepła zatrzymanego przez podobną masę dwutlenku węgla. GWP jest przeliczany dla określonego przedziału czasu, zwykle 20, 100 lub 500 lat. GWP dla dwutlenku węgla wynosi z definicji 1
GZWP	główny zbiornik wód podziemnych
MEW	mała elektrownia wodna
N ₂ O	podtlenek azotu – jeden z bardziej znaczących tzw. gazów cieplarnianych – GWP ₁₀₀ =298 (IPCC 2007)
OSO	Obszar Specjalnej Ochrony [ptaków] – obszar Natura 2000 utworzony na podstawie Dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywy Ptasiej)
OZE	odnawialne źródła energii
PGN	plan gospodarki niskoemisyjnej
Plan...	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki
POP	program ochrony powietrza

POŚ	program ochrony środowiska
Prognoza...	Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu <i>Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki</i>
SOO	Specjalny Obszar Ochrony [siedlisk] – obszar Natura 2000 utworzony na podstawie Dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywy Siedliskowej, Habitatowej)
SWOT	jedna z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji; polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych): S (<i>Strengths</i>) – mocne strony, W (<i>Weaknesses</i>) – słabe strony, O (<i>Opportunities</i>) – szanse, T (<i>Threats</i>). – zagrożenia
Ustawa OOŚ	Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2013, poz. 1235, z późn. zm.)
Ustawa POŚ	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.)
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi

1. Wprowadzenie (informacje ogólne, cel i zakres opracowania)

Przedmiotem opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020” (zwanego w dalszej części dokumentu *Planem...*). Konieczność sporządzenia przedmiotowej prognozy wynika z zapisów Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (zwanej dalej ustawą OoŚ, Dz.U. 2013, poz. 1235, z późn. zm.) oraz Dyrektywy SEA (Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko).

Prognoza przygotowana została na potrzeby przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, która opisana jest w dziale IV ustawy OoŚ. Zasadniczym jej celem jest określenie skutków dla środowiska (zarówno pozytywnych jak też negatywnych), jakie mogą być związane z realizacją ustaleń *Planu...*

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, na etapie opracowywania projektu *Planu...* wystąpiono do właściwych organów o określenie zakresu oraz stopnia szczegółowości informacji wymaganych do ujęcia w prognozie oddziaływania na środowisko. W odpowiedzi:

- Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi pismem z dnia 27 kwietnia 2015 r., znak WOoŚ-II.411.89.2015.AJ, na podstawie art. 53 oraz art. 57 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, ze zm.) uzgodnił zakres prognozy oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 51 oraz art. 52 cytowanej ustawy ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania na obszar mający znaczenie dla Wspólnoty: Lasy Smardzewickie PLH100024, Lasy Spalskie PLH100003 oraz Łąki Cieblówickie PLH100035.
- Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Łodzi pismem z dnia 24.04.2015 r., znak PWIS.NSOZNS.9022.1.119.2015.AM, określił zakres Prognozy zgodnie z art. 51, ust. 2 pkt. 1,3 i 3 ww. Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko.

Kopie ww. dokumentów załączono na końcu prezentowanego tekstu.

Zawartość opracowania pozostaje w zgodzie z zakresem określonym przez właściwe organy, a układ jest w maksymalnym możliwym stopniu wzorowany na wymaganiach określonych w art. 51 ustawy OOS.

Przy sporządzaniu *Prognozy...* wykorzystano, oprócz podstawowego dokumentu, powiązane akty prawne UE i krajowe, dokumenty planistyczne krajowe, regionalne i lokalne oraz materiały źródłowe podane w przypisach.

2. Informacje o projektowanym dokumencie oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami

Projekt *Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020* został sporządzony w 2015 r. przez zespół Pracowni Badań Strategicznych Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN¹.

2.1 Zawartość i główne cele projektowanego dokumentu

Projekt *Planu...* zawiera 11 rozdziałów. Trzon dokumentu stanowi bazowa inwentaryzacja emisji dwutlenku węgla w gminie, w której określono ilość zużytej energii i emisji CO₂ w 2014 r. Inwentaryzacja została przeprowadzona zgodnie z metodyką, zawartą w poradniku *Jak opracować plan działań na rzecz zrównoważonej energii...*². Wyniki inwentaryzacji bazowej stanowią punkt wyjścia do podjęcia przez władze Gminy działań na rzecz osiągnięcia celów określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym.

Struktura opracowanego *Planu...* nawiązuje do *Szczegółowych zaleceń dotyczących struktury planu gospodarki niskoemisyjnej*³. I tak:

- w rozdziale 1 przeanalizowano obowiązujące w UE i kraju warunkowania prawne i formalne dla sporządzania *Planu*,
- w rozdziale 2 przedstawiono ogólną charakterystykę gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki – położenie administracyjne i geograficzne, sieć drogową, użytkowanie gruntów i ochronę cennych obszarów przyrodniczych, hydrografię i hydrologię,

---

¹ Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020. IGSMiE PAN, Pracownia Badań Strategicznych – E. Pietrzyk-Sokulska, Ł. Lelek, M. Cholewa, M. Smol, A. Henclik, A. Nowaczek. Kraków 2015.

² *Jak opracować plan działań na rzecz zrównoważonej energii (SEAP)? Poradnik*. Autorzy: P. Bertoldi, D. Bornás Cayuela, S. Monni, R. Piers de Raveschoot. JRC Scientific and Technical Reports. Porozumienie Burmistrzów dla Zrównoważonej Gospodarki Energetycznej na Szczeblu Lokalnym. Wyd. Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć „Energie Cités”, Kraków 2012.

³ Załącznik nr 9 do Regulaminu Konkursu nr 2/POIiŚ/9.3/2013 – Szczegółowe zalecenia dotyczące struktury planu gospodarki niskoemisyjnej [Online] http://pois.nfosigw.gov.pl/download/gfx/pois/pl/nfoopisy/372/1/5/zal_9_szczegolowe_zalecenia.doc

uwarunkowania klimatyczne, demograficzne i ekonomiczne gminy oraz stan powietrza w gminie;

- w rozdziale 3 scharakteryzowano poszczególne systemy – energetyczny, ciepłowniczy i gazowniczy oraz odnawialne źródła energii (OZE) na terenie gminy,
- w rozdziale 4 zaprezentowano dotychczasowe działania gminy podjęte dla poprawy efektywności energetycznej, gospodarki niskoemisyjnej oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- w rozdziale 5 scharakteryzowano transport publiczny na terenie gminy,
- w rozdziale 6 opisano aktualny stan środowiska w gminie, głównie pod kątem ochrony powietrza, a więc główne źródła emisji i rodzaje emitowanych zanieczyszczeń, zwłaszcza gazów cieplarnianych (GHG), do atmosfery, a także zidentyfikowano główne obszary problemowe z tym związane,
- w rozdziale 7 przedstawiono metodologię opracowania *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* wraz z analizą obiektów poddanych ankietyzacji oraz wskaźnikami emisyjności wykorzystanymi do dalszych obliczeń,
- rozdział 8 dotyczy inwentaryzacji emisji CO₂ w rozbiciu na poszczególne sektory,
- rozdział 9 zawiera plan działań na rzecz redukcji niskiej emisji wraz z analizą SWOT i analizą potencjału redukcji GHG, a także identyfikacją możliwych do wdrożenia przedsięwzięć,
- rozdział 10 to ogólna analiza ekonomiczna wskazanych w *Planie...* działań i prognozowany efekt ekologiczny,
- rozdział 11 zawiera przede wszystkim harmonogram działań w najbliższej perspektywie czasowej do 2020 r., ze wskazaniem możliwych źródeł dofinansowania poszczególnych przedsięwzięć ze środków UE, krajowych, regionalnych i lokalnych, a także wytyczne dla systemu monitorowania osiągnięcia założonych w *Planie* celów; w rozdziale tym odniesiono się także do uwarunkowań, zgodnych z art. 49 Ustawy OOŚ.

Celem nadrzędnym opiniowanego dokumentu jest wskazanie możliwych do wdrożenia działań pozwalających docelowo osiągnąć na szczeblu krajowym cele gospodarki niskoemisyjnej, zgodnie z założeniami z pakietu klimatyczno-energetycznego do 2020 r. (w odniesieniu do roku 1990) dla całego obszaru Polski poprzez:

- redukcję emisji gazów cieplarnianych (GHG) o przynajmniej 20% w stosunku do poziomu 2014 r.,
- zwiększenie udziału zużycia energii z odnawialnych źródeł (OZE) do 15% w ogólnym zużyciu energii,

- redukcję zużycia energii pierwotnej o 20% w stosunku do prognoz na 2020 r. dzięki zwiększeniu efektywności energetycznej.

na poziomie krajowym cele określone w pakiecie klimatyczno-energetycznym do 2020 r.:

Cele szczegółowe założone w *Planie...* dotyczą:

- systematycznej poprawy jakości powietrza atmosferycznego, dzięki redukcji wielkości lokalnej emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych, uwalnianych podczas spalania paliw na terenie Gminy,
- wzrostu udziału energii ze źródeł odnawialnych (OZE),
- redukcji zużytej energii finalnej,

a także:

- poprawy jakości powietrza, w efekcie redukcji globalnej emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych w związku z redukcją wykorzystania energii elektrycznej produkowanej w krajowym systemie elektroenergetycznym,
- rozwoju planowania energetycznego w Gminie oraz zapewnienia bezpieczeństwa dostaw nośników energii na jej terenie,
- rozwoju systemu zarządzania energią i środowiskiem,
- optymalizacji działań dotyczących produkcji i wykorzystania energii,
- redukcji energochłonności w poszczególnych sektorach odbiorców energii,
- kreowania i utrzymania wizerunku Gminy, racjonalnie wykorzystującej energię i dbającej o jakość środowiska,
- utrzymanie tendencji wzrostowej wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, zlokalizowanych na terenie Gminy,
- aktywizacja lokalnej społeczności oraz lokalnego rynku energii (producentów i konsumentów) w kierunku ograniczania emisji gazów cieplarnianych.

Zakres merytoryczny opiniowanego *Planu...* pozostaje w zgodzie z:

- szczegółowymi wytycznymi i zaleceniami, określonymi w Załączniku nr 9 do Regulaminu konkursu nr 2/POIiŚ/9.3/2013 w ramach IX osi priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna, Działanie 9.3 Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej – plany gospodarki niskoemisyjne,
- obowiązującymi przepisami prawa krajowego i wspólnotowego,
- wytycznymi wynikającymi z przywoływanego wcześniej Porozumienia Burmistrzów (*Covenant of Mayors Committed to local sustainable energy*).

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020 obejmuje całość obszaru administracyjnego gminy i jest spójny z nadrzędnymi dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym i regionalnym i lokalnym (rozdz. 2.2).

Z przedłożonych w *Planie...* wyliczeń wynika, że władze gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki mogą realnie dążyć do osiągnięcia w 2020 r. redukcji emisji CO₂ w stosunku do roku bazowego 2014 o maks. 9%, zmniejszenia zużycia energii pierwotnej o 7% oraz wzrostu wykorzystania OZE o 10%. Efekty te mogą być osiągnięte tylko poprzez odpowiednie systemowe działania struktur gminy w zakresie zwiększenia efektywności wykorzystania energii, w tym odnawialnych źródeł oraz edukacji społecznej.

Plan... zawiera wariantową prognozę emisji CO₂ w 2020 r., obejmującą 3 scenariusze działania: pasywny, umiarkowany i aktywny. Aby osiągnąć zaplanowaną redukcję CO₂ w stosunku do roku bazowego wymagane jest wdrożenie scenariusza umiarkowanego.

W opracowaniu przedstawiono szczegółowy katalog i harmonogram działań niskoemisyjnych i efektywnie wykorzystujących zasoby, zaplanowanych przez gminę Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020. Ponadto w dokumencie wskazano działania mające na celu podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie efektywnego gospodarowania energią, zwłaszcza w trakcie akcji informacyjnych i edukacyjnych.

W *Planie...* zostały także wskazane potencjalne źródła finansowania zadań realizowanych w ramach dążenia do gospodarki niskoemisyjnej, w tym środków z UE, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz funduszy własnych gminy Tomaszów Mazowiecki.

Dla lepszego zobrazowania korzystnych uwarunkowań (*mocnych stron*) dla ich realizacji, jak również barier (słabych stron), a także możliwych do uzyskania korzyści (szans), ale też czekających problemów (zagrożeń) przeprowadzono analizę metodą SWOT (tab. 1).

Tab. 1. Uwarunkowania dla wdrożenia gospodarki niskoemisyjnej w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki

Źródło: PGN gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki (projekt)

Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • Duża lesistość gminy (o 22,3% wyższa niż średnia dla województwa i o 14,3% wyższa niż średnia dla Polski), • Zawiązane Partnerstwo na rzecz rozwoju obszaru funkcjonalnego Dolina Rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim, • Aktywność i doświadczenie gminy w zakresie pozyskiwania dofinansowania z Unii Europejskiej w okresie programowania 2007-2013 na projekty rozwojowe (łącznie wartość dofinansowania wyniosła: ponad 7 mln zł), • Stosunkowo duże niezależnienie gminy od środków finansowych płynących z budżetu państwa (dochody własne gminy w 2013 r. stanowiły 53,6% dochodów w budżecie gminy), • Istniejący układ głównych dróg i koryta Pilicy będących korytarzami rozchodzenia się zanieczyszczeń zwłaszcza transgranicznych zgodnych z kierunkiem wiatrów (z zachodu), 	<ul style="list-style-type: none"> • Występowanie od dłuższego czasu deficytu budżetowego w gminie, jako zjawisko niekorzystne mogące utrudniać realizację zadań proponowanych w PGN, • stosunkowo małe w porównaniu z innymi gminami powiatu dochody budżetowe na 1 mieszkańca (2834,2 zł) co może świadczyć o nienajlepszej kondycji finansowej gminy, • Ograniczone możliwości finansowe mieszkańców, odsetek korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem – 8,8 % (wskaźnik powyżej średniej dla województwa i kraju), • Brak wystarczającej wiedzy mieszkańców o możliwościach ograniczania emisji zanieczyszczeń z systemów grzewczych do środowiska (m.in. CO₂), • Niezadawalający stan techniczny nawierzchni wielu dróg gminnych i wewnętrznych,
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> • Polityka UE i zmiany prawne promujące zrównoważoną energetykę prośrodowiskową, • Wzrost gospodarczy i bogacenie się społeczeństwa, • Dostępność funduszy zewnętrznych na rozwój energetyki rozproszonej i niskoemisyjnej oraz modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych (Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich), • Poprawa koniunktury gospodarczej w kraju i UE – wzrost nakładów na inwestycje w tym energetyki niskoemisyjnej, • Możliwość współfinansowania i promocji oferty inwestycyjnej samorządów, • Fundusze zewnętrzne (UE) na budowę infrastruktury komunikacyjnej i drogowej, • Możliwość realizacji inwestycji w formule partnerstwa publiczno-prywatnego, • Wzrost znaczenia idei partycypacji społecznej w polityce rozwoju lokalnego, Coraz większa świadomość ekologiczna mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • Niechęć przedsiębiorców do inwestowania w gminie, związana z brakiem planów zagospodarowania przestrzennego, co może wydłużać okres wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania, • Prawne i związane z nimi finansowe ograniczenia rozwoju samorządów, zmiany w zakresie możliwości zadłużenia w JST, • Wysoka konkurencja w staraniach o środki krajowe i UE między samorządami, • Wzrost wymogów środowiskowych w stosunku do nowych inwestycji lub modernizacji starych, • Obostrzenia dla inwestycji wynikające z obecności na terenie gminy ważnych obszarów Sieci Natura2000.

Opracowanie na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020

Analiza SWOT pozwoliła wskazać pośród mocnych stron i szans te, które mogą najbardziej pomóc przy realizacji zadań zaproponowanych w *Planie*... Są to:

- aktywność i doświadczenie gminy w zakresie pozyskiwania dofinansowania z Unii Europejskiej w poprzednim okresie programowym, co zapewne ułatwi uzyskanie środków na przewidziane w planie inwestycje,
- duża lesistość gminy mająca korzystny wpływ na jakość powietrza,
- większa dostępność funduszy zewnętrznych na rozwój energetyki rozproszonej i niskoemisyjnej oraz modernizacji energetycznej budynków związana z zapisami Polityki Energetycznej Polski do 2050,
- możliwość realizacji inwestycji w formule partnerstwa publiczno-prywatnego, zważywszy na zwiększający się udział podmiotów gospodarczych w gminie (w stosunku do 2007 r. przyrost o 29,9%, podczas gdy na obszarze kraju nastąpił przyrost o 10,4%), które mogą partycypować w kosztach proponowanych inwestycji.

Z kolei podstawowe zagrożenia dla pełnej realizacji założonych przedsięwzięć są następujące:

- występowanie od dłuższego czasu deficytu budżetowego w gminie, co jako zjawisko niekorzystne może utrudniać bądź opóźniać realizację postulowanych w *Planie*... zadań,
- stosunkowo małe (w porównaniu z innymi gminami powiatu) dochody budżetowe na 1 mieszkańca (2834,2 zł) oraz ograniczone możliwości finansowe mieszkańców, znaczny odsetek korzystających z pomocy społecznej.

2.2 Powiązania projektowanego dokumentu z innymi dokumentami o charakterze strategicznym

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki... pozostaje w zgodzie z innymi dokumentami o charakterze strategicznym, obowiązującymi na poziomie unijnym, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

2.2.1 Poziom krajowy

Zrównoważona energetyka i gospodarka niskoemisyjna znajdują umocowanie w licznych dokumentach o charakterze strategicznym sporządzonych na poziomie krajowym (nawiązujących wprost lub pośrednio do regulacji unijnych). W ramach niniejszej prognozy przeanalizowane zostały w tej grupie niżej wymienione dokumenty.

- *Strategia Europa 2020*⁴,
- *Strategia Rozwoju Kraju 2020*⁵,
- *Polityka klimatyczna Polski*⁶,
- *Polityka energetyczna Polski do 2030 r.*⁷,
- *Krajowy plan działań dotyczący efektywności energetycznej*⁸,
- *Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych*⁹,
- *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*¹⁰,
- *Założenia Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN)*¹¹,
- *Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 roku”*¹²,

⁴ Komunikat Komisji EUROPA 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, 3.3.2010KOM(2010) 2020.

⁵ Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kraju 2020, MP z 2012 r., poz. 882.

⁶ Polityka klimatyczna Polski. Strategie redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 4 listopada 2003 r. [Online] https://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_04/795c8de385204a0afd1e387e453831b7.pdf

⁷ Polityka energetyczna Polski do 2030 r., uchwała nr 157/2010 Rady Ministrów z dnia 29 września 2010 r. (dostępne: <http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/PEP%202030%20-%202009.2010.pdf>).

⁸ Obwieszczenie Ministra Gospodarki z dnia 2 sierpnia 2013 r. w sprawie raportu zawierającego w szczególności informacje dotyczące realizacji krajowego celu w zakresie oszczędnego gospodarowania energią oraz krajowego planu działań dotyczącego efektywności energetycznej za 2011 r., wraz z oceną i wnioskami z ich realizacji, M.P. 2013, poz. 673.

⁹ Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, uchwała Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2010 r.; Uzupełnienie do Krajowego Planu Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych, z dnia 2 grudnia 2011 r. [Online] <http://www.mg.gov.pl/>.

¹⁰ Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, M.P. 2012, poz. 252.

¹¹ Założenia Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej, przyjęte uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 2011 r. [Online] <http://www.mg.gov.pl/Bezpieczenstwo+gospodarcze/Gospodarka+niskoemisyjna/Narodowy+Program+Rozwoju+Gospodarki+Niskoemisyjnej>.

- *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020*¹³.

Nie stwierdzono rozbieżności i/lub niezgodności opiniowanego *Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki...* z ww. dokumentami.

2.2.2 Poziom regionalny

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020¹⁴

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020 r. określa najważniejsze kierunki rozwoju regionu, będące odpowiedzią na zdefiniowane wyzwania rozwojowe. W *Strategii...* nie pojawia się termin "niskoemisyjna gospodarka", niemniej jej autorzy kładą nacisk na ochronę i wysoką jakość środowiska.

W opisie celu strategicznego "Poprawa warunków życia mieszkańców regionu poprzez poprawę jakości środowiska" zostały wskazane następujące cele szczególne:

- ochrona i poprawa stanu środowiska oraz przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i antropogenicznym,
- zrównoważony rozwój gospodarki zasobami naturalnymi,
- podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Pośród głównych działań wskazano m in. na potrzebę:

- wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery,
- promocji edukacji ekologicznej.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego¹⁵

Główne cele polityki przestrzennej województwa łódzkiego są pochodną celów określonych w *Strategii rozwoju województwa...*, jak również są spójne z celami polityki przestrzennej państwa zawartymi m. in. w *Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju*. Do celów tych zaliczono:

- kształtowanie mechanizmów generujących efektywny rozwój województwa w dostosowaniu do zróżnicowanych przestrzennie uwarunkowań i zasobów,

---

¹² Uchwała Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 roku”.

¹³ Uchwała nr 163 Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa” na lata 2012-2020, M.P. 2012, poz. 839.

¹⁴ Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2007-2020. Uchwała Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr LI/865/2006 z 31 stycznia 2006 r. [Online] http://www.strategia.lodzkie.pl/images/stara/srwl_2007_2020_pl.pdf

¹⁵ Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego. Uchwała Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr XLV/524/2002 z dn. 9 lipca 2002 r.

- stałą poprawę standardu cywilizacyjnego społeczeństwa poprzez przeciwdziałanie procesom peryferyzacji i marginalizacji,
- przeciwdziałanie tendencjom degradacji środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz kształtowanie ładu przestrzennego i ekologicznego,
- stworzenie regionu zintegrowanego, posiadającego własną tożsamość kulturową.

W tym opracowaniu obszar gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki został zakwalifikowany do strefy wielofunkcyjnych przekształceń obszarów wiejskich, głównie do podstrefy tzw. "zielonego rozwoju".

Program ochrony środowiska województwa łódzkiego¹⁶

W uchwalonym w 2012 r. *Programie ochrony środowiska województwa łódzkiego* w rozdziale pn. *Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego* cel do 2019 r. został sformułowany następująco: "Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz uwzględnienie aspektu ochrony jakości powietrza w planowaniu przestrzennym".

Osiągnięcie powyższego celu będzie możliwe pod warunkiem podjęcia działań ukierunkowanych na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza ze źródeł, w których udział w powstawaniu przekroczeń jest największy. W województwie łódzkim są to w porządku hierarchicznym:

- źródła powierzchniowe (emisja niska z sektora bytowo-komunalnego),
- źródła liniowe (główne trasy komunikacyjne),
- źródła punktowe (emisja z zakładów energetyki zawodowej i procesów przemysłowych).

Dodatkowo wskazane jest promowanie inwestycji obejmujących wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Program ochrony powietrza dla stref województwa łódzkiego¹⁷

Przyjęty w listopadzie 2013 r. przez radnych łódzkiego sejmiku wojewódzkiego program ochrony powietrza w regionie jest terytorialnie ograniczony do stref, w których stwierdzone zostały: przekroczenia poziomów dopuszczalnych: pyłu zawieszonego PM₁₀, przekroczenia poziomów docelowych benzo(a)pirenu w pyle PM₁₀, przekroczenia poziomów docelowych

---

¹⁶ Program ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012. Zarząd Województwa Łódzkiego, Arcadis (K. Kobiela, M. Moczulski, M. Polus, J. Zarzycki). Łódź, maj 2012. [Online] https://bip.lodzkie.pl/files/programy/program_ochrony_powietrza/pos_lodzkie_2012.pdf.

¹⁷ Programy Ochrony Powietrza dla stref województwa łódzkiego. [Online] https://bip.lodzkie.pl/formularz_rpo/item/779-programy-ochrony-powietrza

ozonu w powietrzu. Nie obejmuje terenu gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki. Terytorialnie najbliższy omawianej tu gminy funkcjonuje *Program ochrony powietrza miasta Tomaszów Mazowiecki*.

2.2.3 Poziom lokalny

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu tomaszowskiego na lata 2007-2015 z poszerzoną perspektywą do roku 2020¹⁸

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu tomaszowskiego na lata 2007-2015 jest najważniejszym dokumentem określającym wizję, misję, cele strategiczne, cele operacyjne i finansowe oraz obszary strategiczne powiatu tomaszowskiego w podanym przedziale czasowym. Misją powiatu ma być "zrównoważony rozwój służący podniesieniu konkurencyjności powiatu i zapewniający atrakcyjne warunki życia i wypoczynku".

Cele strategiczne i operacyjne obejmują m.in. (CS.1) Rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej sprzyjającej ochronie środowiska i rozwojowi obszarów wiejskich oraz odnawialnych źródeł energii:

- poprawa stanu infrastruktury drogowej,
- poprawa uzbrojenia terenu,
- budowa obwodnicy miasta Tomaszów Mazowiecki,
- rozwój infrastruktury sanitarno-ściekowej,
- wprowadzenie edukacji ekologicznej do szkół,
- rozwój infrastruktury wiejskiej,
- promowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Lokalny plan rozwoju powiatu tomaszowskiego na lata 2007-2015, z perspektywą do roku 2020¹⁹

Lokalny plan rozwoju jest średniookresowym dokumentem planistycznym, mającym na celu określenie głównych zamierzeń inwestycyjnych i społecznych przewidzianych do realizacji na terenie powiatu tomaszowskiego w latach 2007-2015, przy zaangażowaniu środków własnych oraz zewnętrznych źródeł finansowania, a w szczególności funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i mechanizmów finansowych EOG.

---

¹⁸ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu tomaszowskiego na lata 2007-2015 z poszerzoną prognozą do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Mazowieckim. Firma Marketingowa HEKTOR Sp. z o.o. Tomaszów Mazowiecki, sierpień 2007.

¹⁹ Lokalny plan rozwoju powiatu tomaszowskiego na lata 2007-2015 z poszerzoną prognozą do roku 2020. Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Mazowieckim. Firma Marketingowa HEKTOR Sp. z o.o. Tomaszów Mazowiecki, sierpień 2007.

Dokument wskazuje zadania służące poprawie sytuacji społeczno-gospodarczej na terenie powiatu tomaszowskiego, w szczególności w zakresie poprawy infrastruktury drogowej oraz remontów i termomodernizacji budynków użyteczności publicznej.

Program ochrony środowiska dla powiatu tomaszowskiego na lata 2012-2015, z perspektywą do roku 2019²⁰

Program ochrony środowiska dla powiatu tomaszowskiego na lata 2012–2015 z perspektywą do roku 2019 stanowi kontynuację wcześniej obowiązującego programu ochrony środowiska na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015, który został przyjęty uchwałą Nr XXXIV/246/2009 Rady Powiatu Tomaszowie Mazowieckim z dnia 19 lutego 2009 r. Mając na uwadze, że programy i plany sporządza się co 4 lata, Zarząd Powiatu w Tomaszowie Mazowieckim w 2012 r. przystąpił do opracowywania nowego programu ochrony środowiska, który stanowić ma aktualizację dotychczas obowiązującego, uwzględniając zmiany oraz nowe ustalenia zarówno ze strony prawodawstwa Unii Europejskiej jak i prawa polskiego, w tym także powstanie nowych wytycznych zawartych w rządowych programach.

W *Programie...* przeanalizowane zostały m.in. problemy ochrony jakości powietrza na obszarze powiatu oraz potencjał i ograniczenia dla wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Wśród postulowanych kierunków działań wskazuje się m.in.:

(23) Zwiększenie udziału komunikacji zbiorowej w przewozach pasażerskich poprzez rozwój transportu zbiorowego w uzależnieniu od rzeczywistych potrzeb, rozwój transportu niskoemisyjnego (transport kolejowy, transport tramwajowy) oraz transportu kołowego z wykorzystaniem autobusów niskoemisyjnych poprzez modernizację taboru autobusowej komunikacji miejskiej (wymiana pojazdów na bardziej „ekologiczne”).

Strategia rozwoju gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020²¹

Projekt programu rozwoju pn. *Strategia Rozwoju Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020* został sporządzony w celu ożywienia oraz harmonijnego, wielostronnego rozwoju gminy. Dokument strategiczny został opracowany w ramach projektu pn. *Partnerstwo na rzecz rozwoju funkcjonalnego "Dolina Rzeki Pilicy" w powiecie tomaszowskim*. Cel główny został sformułowany następująco: *Gmina Tomaszów Mazowiecki rozwija się w sposób*

²⁰ Uchwała Nr XXIX/213/2012 z dnia 28 grudnia 2012 r. w sprawie przyjęcia *Programu ochrony środowiska dla powiatu tomaszowskiego na lata 2012–2015 z perspektywą do roku 2019*.

²¹ *Strategia rozwoju gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2020*. Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. (C. Ułasiński, J. Żywiec, J. Szumańska, M. Mikołajczyk, E. Romuzga). Opracowywano w ramach projektu: *Partnerstwo na rzecz rozwoju obszaru funkcjonalnego dolina rzeki Pilicy w powiecie tomaszowskim*. Kraków 2015.

zrównoważony godząc funkcje dobrego miejsca do zamieszkania, tradycyjnej działalności rolniczej oraz atrakcyjnego ośrodka turystycznego (Zalew Sulejowski, Pilica, Wolbórka, lasy) i gospodarczego (jako części zagłębia ceramiczno-budowlanego).

Przyjęte domeny strategiczne oraz cele szczegółowe i priorytety są następujące:

- Domena 1. Dobrze urządzona i wyposażona w konieczną infrastrukturę gmina. Cel szczegółowy 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunalnej, drogowej i społecznej w gminie. Priorytety:
  - zwiększenie dostępności do infrastruktury komunalnej (zwłaszcza wodociągowo-kanalizacyjnej),
  - bezpieczna komunikacja w gminie,
  - atrakcyjne warunki do zamieszkania w gminie Tomaszów Mazowiecki.
- Domena 2. Gmina przyjazna turystom. Cel szczegółowy 2. Rozwój turystyki w oparciu o dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe gminy i przedsiębiorczość mieszkańców. Priorytety:
  - rozwój oferty turystycznej w gminie,
  - wspieranie postaw proturystycznych wśród mieszkańców.
- Domena 3. Polityka proinwestycyjna i wspieranie lokalnych przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych. Cel szczegółowy 3. Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Priorytety:
  - stworzenie warunków do inwestowania w gminie dla nowych inwestorów,
  - stworzenie warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i produkcji rolnej,
- Domena 4. Przestrzeń do realizacji aspiracji i potrzeb kulturalnych, edukacyjnych, rozwojowych. Cel szczegółowy 4. Wspieranie i tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb kulturalnych i edukacyjnych mieszkańców gminy. Priorytety:
  - rozwój oferty edukacyjno-kulturalnej i oferty czasu wolnego w gminie,
  - wzmocnienie integracji społecznej i zaangażowania mieszkańców w procesy decyzyjne gminy.

Program ochrony środowiska gminy Tomaszów Mazowiecki²²

Program ochrony środowiska dla gminy Tomaszów Mazowiecki jest kolejną edycją dokumentu programowego określającego zadania w zakresie ochrony środowiska na terenie

---

²² Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2018 z perspektywą 2022 (aktualizacja). Oprac. PPUH „BaSz”, Bartosz Szymusik, Końskie przy współpracy Urzędu Gminy w Tomaszowie Mazowieckim. Tomaszów Mazowiecki 2014.

gminy. Edycję należy postrzegać, jako potrzebę dopasowania celów, priorytetów oraz kierunków działań do obecnego stanu środowiska i wymagań wynikających z nowych przepisów ochrony środowiska UE oraz aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz planów rozwojowych w tym zakresie.

Program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z art. 14 i 84 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.). Określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- kierunki działań,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tomaszów Mazowiecki²³

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym dokumentem kreującym politykę przestrzenną gminy. Obok miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest aktem planowania przestrzennego i w systemie planistycznym zaliczane jest do aktów planowania ogólnego. Nie jest aktem prawa miejscowego, a więc nie zawiera przepisów powszechnie obowiązujących i nie może być podstawą do wydania decyzji administracyjnych. Ma za to charakter aktu kierownictwa wewnętrznego, obowiązującego w systemie organów gminy.

W dokumencie nie występuje termin "niskoemisyjna gospodarka", niemniej autorzy kładą nacisk na zrównoważony rozwój i szeroko rozumianą dobrą jakość środowiska.

Filary, na których można i należy oprzeć zrównoważony rozwój gminy to:

- ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych gminy, w tym Piliczańsko-Radomszczańskie OChK, parków krajobrazowych, rezerwatów, rzek, cieków wodnych i dolin,
- ochrona głównych zbiorników wód podziemnych (ONO i OWO GZWP),
- ochrona zbiornika wody pitnej i jego zabudowy hydrotechnicznej (strefy ochronne),
- rolnictwo biodynamiczne,

---

²³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tomaszów Mazowiecki. Projekt: Pracownia Architektury Krajobrazu EKO-STYL (Z. Kałuża, zespół). Tomaszów Mazowiecki 2002.

- agroturystyka z uwzględnieniem działań proekologicznych,
- nowi mieszkańcy ze swoimi możliwościami i potrzebami,
- rozwój wielofunkcyjnych usług,
- rozwój edukacyjny młodzieży,
- rozwój usług związanych z obsługą komunikacji,
- rozwój nowych funkcji na terenach aktywizacji gospodarczej (TAG),
- działania proekologiczne przy powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych,
- rozbudowa infrastruktury technicznej,
- poprawa standardów życia mieszkańców gminy Tomaszów Mazowiecki.

Na rysunku *Studium...* pokazano m.in. proponowane przebiegi głównych ciągów ścieżek rowerowych.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki nie ma obowiązującego całościowego miejscowego planu. Uchwalone zostały plany miejscowe dla części terenu górniczego „Smardzewice – Unewel-I”²⁴ oraz na obszarze części wsi Smardzewice²⁵.

W planach miejscowych dopuszcza się zaopatrzenie w ciepło z lokalnych, indywidualnych źródeł, z obowiązkiem stosowania technologii i paliw grzewczych ekologicznych, niskoemisyjnych.

---

²⁴ Uchwała nr XIX/113/12 Rady Gminy Tomaszów Mazowiecki z dnia 26 kwietnia 2012r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenu górniczego „Smardzewice – Unewel-I” położonego w granicach administracyjnych gminy Tomaszów Mazowiecki. Dz. Urz. Woj. Łódzkiego 2013, poz. 1779.

²⁵ Uchwała nr XXVI/179/12 Rady Gminy Tomaszów Mazowiecki z dnia 28 grudnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tomaszów Mazowiecki na obszarze części wsi Smardzewice. Dz. Urz. Woj. Łódzkiego 2013, poz. 894. W wyniku zaskarżenia, dnia 16 stycznia 2014 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi stwierdził nieważność tej ostatniej uchwały XXVI/179/12 w paragrafie 15 punkt 5 i w paragrafie 16 punkt 3 i 4, 2.

3. Istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

3.1 Charakterystyka głównych komponentów środowiska

3.1.1 Położenie geograficzne

Gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki zlokalizowana jest w południowo- wschodniej części województwa łódzkiego, w podregionie piotrkowskim, w powiecie tomaszowskim (fig. 1).

Fig. 1. Położenie powiatu i gminy Tomaszów Mazowiecki na tle województwa łódzkiego

Źródło: <https://www.bratalbert.cp.win.pl>

Od północy gmina graniczy z gminą Lubochnia, od wschodu z gminą Inowódź, od zachodu z gminą Wolbórz, od północnego-zachodu z gminą Ujazd, a od południa z gminą Mniszków i Sławno. Gmina wiejska Tomaszów podzielona jest na 24 sołectwa i charakteryzuje się korzystnym położeniem w układzie osadniczym województwa. W sąsiedztwie gminy zlokalizowane są trzy duże ośrodki miejskie o charakterze przemysłowym: Tomaszów Mazowiecki położony w części centralnej gminy, Opoczno w odległości 20 km w kierunku południowo-wschodnim oraz Piotrków Trybunalski w odległości 28 km w kierunku południowo-zachodnim. Ponadto w odległości około 45 km w kierunku północnym jest miasto Łódź – stolica województwa, a ponad 110 km na północny wschód stolica Polski – Warszawa.

Wg Kondrackiego²⁶ gmina należy do mezoregionu Doliny Białobrzeskiej, która jest częścią makroregionu Wzniesienia Południowo Mazowieckie, należącego do Nizin Środkowopolskich. Od północy i północnego zachodu mezoregion sąsiaduje z Równiną Piotrowską, od północy z Wysoczyzną Rawską, od wschodu z Równiną Kozienicką, od południa z Równiną Radomszczańską i Wzgórzami Opoczyńskimi, a od południowego zachodu ze Wzgórzami Radomczańskimi. Wschodnia część gminy Tomaszów Mazowiecki położona jest w zasięgu Wzgórz Opoczyńskich, a część zachodnia Równiny Piotrkowskiej.

W ukształtowaniu terenu dominują równiny bez wyraźnego zróżnicowania rzeźby. Część wschodnia terenu gminy ma urozmaicony krajobraz. Od Tomaszowa w kierunku Sławna ciągnie się próg strukturalny, wznoszący się do wysokości 275 m n.p.m. zbudowany z piasków kredowych, którego stoki przykryte są utworami czwartorzędowymi. Pozostała część Wzgórz Opoczyńskich ma charakter równinny, zbudowany z utworów wodnolodowcowych i morenowych. Teren leżący w zasięgu Równiny Piotrkowskiej ma charakter płaskiej wysoczyzny o wysokości 155-190 m n.p.m. nachylonej w kierunku doliny rzeki Pilicy. Jest on urozmaicony wydrami i dolinami jej dopływów. Dolina, miejscami jest erozyjnie wcięta w utworach czwartorzędowych i starszych odsłaniając je (m.in. okolice na południe od Tomaszowa Mazowieckiego). Na płaskim tarasie zalewowym Pilicy, na południe od miasta Tomaszów Mazowiecki znajdują się obfite wywierzyska wód krasowych. Ze względu na ich walory przyrodnicze utworzono tutaj rezerwat „Niebieskie Źródła” (28,8 ha). Wody ze źródeł zasilają akweny o powierzchni ok. 5 ha.

---

²⁶ Kondracki J., 2001 – Geografia regionalna Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa. s. 440

3.1.2 Sieć komunikacyjna

W części północnej gminy przebiega droga krajowa szybkiego ruchu S8 (E67) łącząca Wrocław z Warszawą. Na wschód od Tomaszowa Mazowieckiego znajduje się droga wojewódzka 713 łącząca Łódź z Opoczmem, a także 48 Tomaszów Mazowiecki-Radom. Równoległe do niej biegnie linia kolejowa Skarżysko Kamienna- Koluszki.

Sieć drogową w gminie, tworzy droga krajowa nr 8 (S8), wojewódzka 713 oraz drogi gminne o długości o łącznej długości 93,8 km, w tym 70,1 km o nawierzchni ulepszonej²⁷. Oprócz tego są także drogi publiczne i wewnętrzne.

Transport publiczny obsługiwany jest przez Miejski Zakład Komunikacyjny Sp. z o.o. (MZK) w Tomaszowie Mazowieckim.

3.1.3 Użytkowanie ziemi

Omawiany obszar ma charakter rolniczo-przemysłowy, przy czym przemysł zlokalizowany jest głównie na obszarze miasta Tomaszów Mazowiecki, gdzie funkcjonują zakłady włókiennicze, ceramiczne oraz przetwórstwa spożywczego. Wokół zbiornika Sulejowskiego tereny pełnią funkcję turystyczno-rekreacyjną. W sołectwie Smardzewice, częściowo na terenie gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki, znajdują się największe w Europie zakłady wydobywania piasków kwarcowych (TKSM „Biała Góra”), które dostarczają ponad 80% tego surowca. W ostatnich latach wydobywają także kaolin.

Grunty rolne zajmują 6 190,68 ha, przy czym użytki rolne 5 411,89, sady 112,55, a łąki i pastwiska 823,41 ha²⁸. Dominują gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha, stanowiąc ponad 50% ich ogółu. W strukturze zasiewów dominują zboża (żyto), ziemniaki, oraz warzywa. Uwarunkowania glebowo-klimatyczne oraz ekonomiczne pozwalają na rozwój na większą skalę produkcji zwierzęcej, z przewagą hodowli trzody chlewnej, bydła, owiec oraz drobiu. Na gruntach rolnych działa 2 207 gospodarstw rolnych²⁹. W obrębie gminy nie ma gleb najlepszych klas bonitacyjnych (I i II), a dominują kl. IV (2 652 ha) i V (2 582 ha), przy mniejszej ilości klasy VI (1 554 ha) i III (467 ha).

Struktura własności gruntów w gminie przedstawia się następująco: własność państwowa – 7822 ha (52%), komunalna 150 ha (1%), prywatna 6769 (45%) oraz inna 3008 ha (2%).

²⁷ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2018 z uwzględnieniem lat 2019-2022 (2014 r.)

²⁸ Bank Danych Regionalnych WUS Łódź

²⁹ GUS – Spis rolny 2010 r.

Gminę zamieszkuje 10 772 mieszkańców³⁰ i w porównaniu z 2010 r. (10485) i 2012 (10 651) nastąpił nieznaczny wzrost.

Grunty leśne zajmują 6 725,75 ha powierzchni gminy (przy lesistości 43,6%). W strukturze lasu przeważają drzewostany sosnowe z domieszką: dębów, grabów, świerków i modrzewia. W dolinach rzecznych pojawiają się topole, olsze, jesiony, brzozy itp. charakterystyczne dla obszarów bardziej wilgotnych.

3.1.4 Hydrografia i hydrogeologia

Gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki należy do regionu hydrogeologicznego środkowej Wisły, subregionu wyżynnego, w części centralnej oraz subregionu nizinnego w pozostałej części. Jest położona w dorzeczu środkowej Pilicy, która to rzeka mniej więcej połowi obszar gminy. Część lewobrzeżna jest odwadniana głównie przez rzekę Wolbórkę (uchodzącą do Pilicy w granicach miasta Tomaszów Mazowiecki) oraz jej dopływy: Czarną (z Piasecznicą) oraz Moszczankę, a w skrajnie południowej części gminy także przez strumienie uchodzące bezpośrednio do zbiornika Sulejów. W części prawobrzeżnej nie ma dużych cieków, a jedynie strumienie, w większości należące do przyrzecza Pilicy. Na południu bezpośrednio do zbiornika Sulejów uchodzą: potok Struga oraz dopływ spod Twardej.

W południowo-zachodniej części gminy utworzono na Pilicy w 1974 r. sztuczny zbiornik – Zalew Sulejowski (Jezioro Sulejowskie), poprzez wybudowanie w Smardzewicach zapory o długości 1200 m i wysokości 16 m. W zaporę wbudowano turbogeneratory elektryczne o mocy 3,6 MW. Okolice zalewu zostały zagospodarowane turystycznie i rekreacyjnie.

W powiecie tomaszowskim, a więc i w omawianej gminie wyróżnia się kilka głównych poziomów wodonośnych, w tym czwartorzędowy, kredowy i jurajski.

3.1.5 Uwarunkowania klimatyczne

Na jakość powietrza w analizowanej gminie mają też wpływ panujące warunki klimatyczne. Obszar gminy Tomaszów Mazowiecki należy do częstochowsko-kieleckiej dzielnicy klimatycznej, która wg pomiarów na stacji meteorologicznej w Sulejowie charakteryzuje się:

- średnią roczną temperaturą około 7,7°C;
- średnią temperaturą dla lipca 18,8°C;
- średnią temperaturą dla stycznia 2,5°C;
- dominacją wiatrów zachodnich o średniej prędkości 2,5 m/s.

³⁰ Województwo łódzkie. Podregiony, powiaty, gminy. WUS Łódź 2014 r.

Gmina Tomaszów Mazowiecki cechuje się typowym dla środkowej Polski klimatem przejściowym, z dominacją cech oceanicznych zimą i kontynentalnych latem. Długotrwałe i silne mrozy występują sporadycznie. Nizinny charakter obszaru sprzyja swobodnemu przepływowi mas powietrza, zwykle w układzie równoleżnikowym. Okres wegetacyjny jest stosunkowo długi, rzędu 210 dni. Zgodnie z *Atlasem Klimatu Polski* (IMGW 2005) roczna suma opadów atmosferycznych wynosi nieco ponad 550 mm. W okresie wegetacyjnym intensywniejsze parowanie często prowadzi do suszy gruntowej. Okres grzewczy trwa zwykle od początku października do ostatniej dekady kwietnia. Obecność rozległego kompleksu leśnego w części południowej powiatu zmniejsza amplitudę dobowych i rocznych temperatur powietrza, zwiększa i wyrównuje wilgotność powietrza, osłabia prędkość wiatru i promieniowanie słoneczne.

3.1.6 Stan powietrza w gminie

Gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki należy pod względem badań jakości powietrza do strefy łódzkiej. W 2010 r. w ramach rocznej oceny jakości powietrza uwzględniającej kryterium ochrony zdrowia strefa ta znalazła się w klasie C, ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego dla stężeń pyłu zawieszonego (PM10) oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Klasę C otrzymała strefa również w latach 2011-2013 ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu PM2,5, co było zmianą na gorsze w porównaniu z 2010 r. (klasa B).

Znaczący wpływ na jakość powietrza mają emisje ze źródeł lokalnych (kotłownie indywidualne i zbiorowe), ale także ponadregionalne zanieczyszczenia gazowe i pyłowe pochodzące z dużych ośrodków przemysłowych (znajdujących się głównie na zachodzie, skąd jest przewaga wiatrów w gminie). Uprzywilejowane drogi migracji zanieczyszczeń to korytarze dróg m.in. S8 oraz dolina rzeki Pilicy, której przebieg jest z SW na NE. Gmina ma tę dobrą sytuację, że na jej terenie jest znaczny udział zwartych kompleksów leśnych, które stanowią naturalne ekrany chroniące przed zanieczyszczeniami, zwłaszcza ze szlaków komunikacyjnych (tych głównych S8 i 713).

3.1.7 Uwarunkowania demograficzne i ekonomiczne gminy – stan aktualny

Gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki liczy 10 722 mieszkańców³¹ (na dzień 31.12.2013 r.), w tym 5 306 to mężczyźni, a 5 466 kobiety. Ze względu na strukturę wiekową: 2 215 mieszkańców jest w wieku przedprodukcyjnym, 6 909 produkcyjnym i 1 648

³¹ Bank Danych Lokalnych 2013 – WUS Łódź 2014

poprodukcyjnym. Saldo migracji wewnętrznej 140, migracji zagranicznej 1, a przyrost naturalny -23

Według Banku Danych Lokalnych GUS w 2002 r. (brak nowszych danych³²) 10 sołectw miało ponad 70% budynków mieszkalnych wyposażonych w centralne ogrzewanie indywidualne, a reszta ponad 50% (oprócz Cieblowic Małych). Z gazu ziemnego korzystało tylko sołectwo Niebrów, a liczba czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych wynosiła 44, z czego 39 stanowili odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania³³. Natomiast w trakcie objazdu sołectw w wielu gospodarstwach zarejestrowano pojemniki na LPG. W gminie jest 8 przydomowych zbiorników na gaz LPG (o pojemności ok. 2700 l każdy)³⁴.

Na podstawie danych otrzymanych bezpośrednio z Urzędu Gminy Tomaszów Mazowiecki w gminie w 2015 r. jest 3258³⁵ budynków mieszkalnych, z których 3106 było wyposażone w wodociągi, 2573 w c.o. i 48 w gaz sieciowy, przy czym ogrzewane gazem ziemnym było tylko 39 budynków mieszkalnych³⁶.

3.1.8 Ochrona przyrody

Północno-wschodnia część terenów leśnych leży w granicach Spalskiego Parku Krajobrazowego. Natomiast część południowo-zachodnia należy do Sulejowskiego Parku Krajobrazowego. Na terenie gminy znajdują się 3 rezerwaty przyrody „Sługocice” (8,57 ha), Jeleń (48,97 ha) i Twarda (22,79 ha). Oprócz tego są tu też obszary sieci Natura 2000: „Łąki Cieblowickie” (PLH100035), „Lasy Spalskie” (PLH1000003) oraz „Lasy Smardzewickie” (PLH 100024). Jako użytki ekologiczne chronione są cztery bagna w Twardej, 9 w Sługocicach oraz zbiornik wodny (0,15 ha) w Twardej. Są tutaj także 4 pomniki przyrody³⁷. Gmina posiada również jedyny w Polsce Centralnej Ośrodek Hodowli Żubrów w Smardzewicach, istniejący od 1934 r.

³² Zapytanie pisemne do Urzędu Statystycznego w podregionie piotrowskim w sprawie uzyskania danych analogicznych jak w tabeli 2.4, 2.5, 2.6 zaowocowało stwierdzeniem, że danych takich nie ma w swoim posiadaniu

³³ Program ochrony środowiska dla gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2018 z perspektywą do roku 2022 (2014 r.)

³⁴ Informacja nr. GB.6740.3.6.2015 z dnia 01.04.2015 Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Mazowiecki, Wydział Geodezyjno-Budowlany, Zespół ds. Budownictwa

³⁵ informacje z Urzędu Gminy, udostępnione drogą elektroniczną w dniu 17.03.2015,

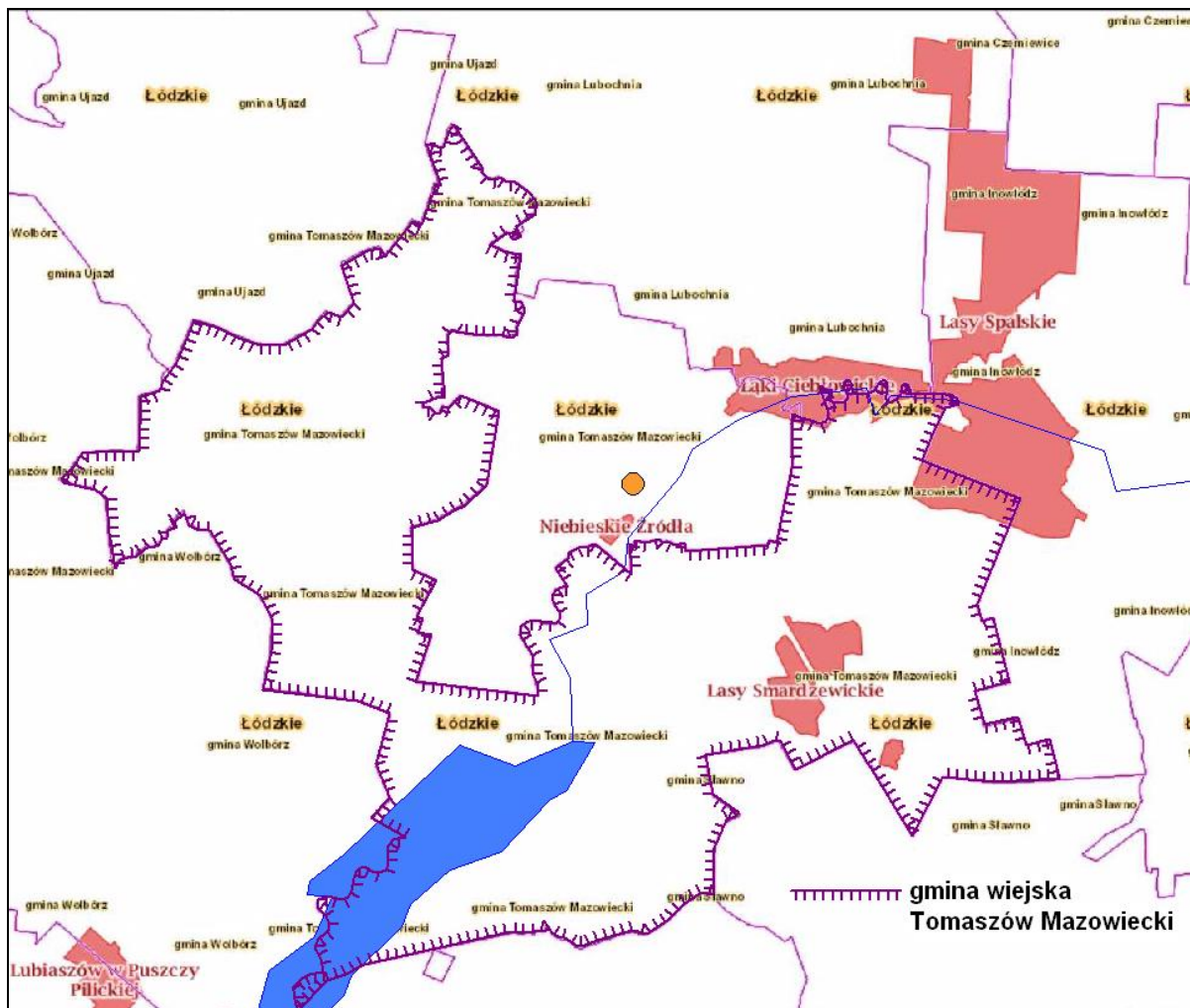
³⁶ wg stanu na 31.12.2013 r. WUS Łódź Vademecum dla Samorządowca (2013 r.)

³⁷ Prognoza oddziaływania na środowisko Projektu: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tomaszów Mazowiecki na lata 2015-2018 z perspektywą do roku 2022–2015 r.

3.2 Natura 2000

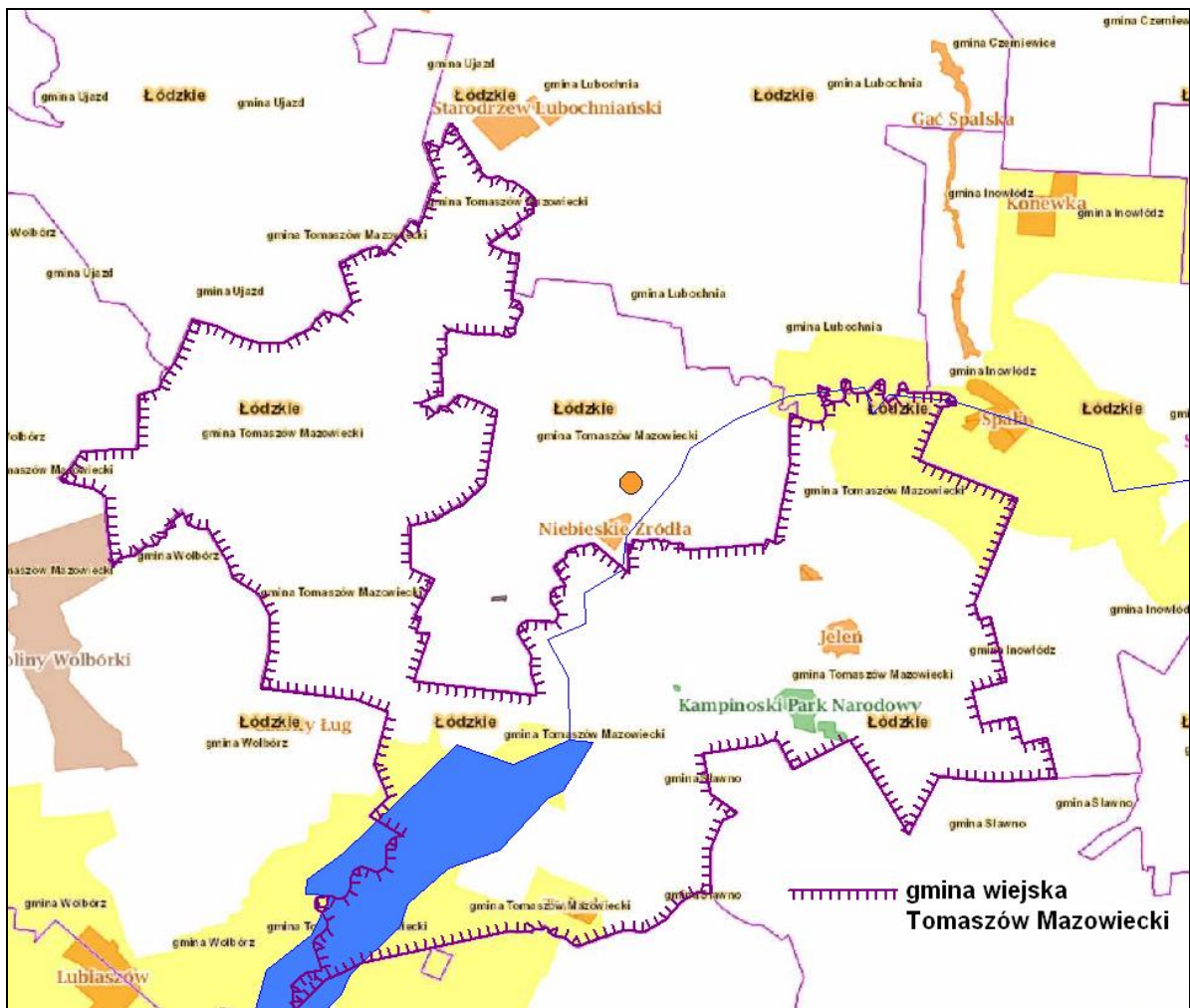
Gmina wiejska Tomaszów Mazowiecki otacza od południa aglomerację miasta Tomaszowa Mazowieckiego i odznacza się wydłużonym, rozczłonowanym kształtem. W gminie ani w jej bliskim otoczeniu nie ma obszarów Natura 2000 wyznaczonych na podstawie Dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywy Ptasiej). Obszary siedliskowe Natura 2000, wyznaczone na podstawie Dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywy Siedliskowej, Habitatowej) są usytuowane peryferyjnie. W całości na obszarze gminy zawiera się tylko jeden obszar naturowy PLH 100024 Lasy Smardzewickie (podzielony na 3 enklawy). Dwa inne sięgają tutaj fragmentami z sąsiednich gmin – PLH100003 Lasy Spalskie i PLH100035 Łąki Cieblowickie. Kolejne dwa omówione tu obszary znajdują się co prawda w sąsiednich gminach, ale bardzo blisko granicy z gminą wiejską Tomaszów Mazowiecki – PLH100005 Niebieskie Źródła, PLH100026 Lubiaszów w Puszczy Pilickiej).

Rozmieszczenie obszarów Natura 2000 w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki i w jej bezpośrednim otoczeniu, na tle "tradycyjnych" form obszarowej ochrony przyrody, pokazano na rysunkach poniżej (fig. 2, fig. 3).

Fig. 2. Rozmieszczenie obszarów Natura 2000 w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki i w jej bezpośrednim otoczeniu

Źródło: Geoportal GDOŚ (IV 2015), uzupełnione.

Fig. 3. Obszarowe formy ochrony przyrody w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki (z wyłączeniem obszarów Natura 2000)

Źródło: Geoportal GDOŚ (IV 2015), uzupełnione.

3.2.1 Lasy Smardzewickie (PLH100024)

Obszar siedliskowy Natura 2000 PLH100024 Lasy Smardzewickie pozostaje cały w granicach gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki, w jej południowo-zachodniej części. Zawiera się w obszarze Piliczańsko-Radomszczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i obejmuje znajdujący się tam rezerwat Jeleń. Liczy 286,52 ha powierzchni. Został zatwierdzony jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) w marcu 2011 r.

Charakterystyka, jakość i znaczenie³⁸

Obszar obejmuje fragment środkowej części Puszczy Pilickiej w otoczeniu Ośrodka Hodowli Żubrów w Smardzewicach. Teren jest prawie płaski, piaszczysty i piaszczysto-gliniasty; nachylony lekko w kierunku północnym i północno-zachodnim. Występują tu starodrzewia sosnowo-dębowe na siedliskach grądów wysokich. Północna część obszaru wraz z rezerwatem przyrody Jeleń obejmuje siedliska wilgotnych grądów, olsów i borów mieszanych z udziałem starych, blisko 180 letnich drzew i stanowiskami jodły pospolitej. Na omawianym terenie występują ponadto śródleśne polany z podmokłymi łąkami. Obszar jest przecięty niezelektryfikowaną linią kolejową.

Obszar ma istotne znaczenie dla zachowania ekosystemów leśnych związanych z występowaniem jodły pospolitej na granicy geograficznego zasięgu. Występują tu dobrze zachowane fitocenozy grądu subkontynentalnego *Tilio-Carpinetum* (9170), odmiany małopolskiej. Liczne są przestoje dębowe, wiekowe olchy oraz graby. W Lasach Smardzewickich stwierdzono ponadto występowanie płatów wyżynnego boru jodłowego *Abietetum polonicum* (91P0), występującego tu na kresowym stanowisku. Zbliżony do wyżynnego charakter szaty roślinnej, znajduje potwierdzenie w obecności górskich gatunków runa, występują tu m.in.: żywiec dziewięciolistny, trzcinnik owłosiony, trybula lśniąca i starzec kędzierzawy. W środkowej części obszaru, w miejscu wychodni iłów jurajskich stwierdzono występowanie płatu łągu wiązowo-jesionowego *Filario-Ulmetum* (91F0), rzadkiego składnika roślinności leśnej w Polsce środkowej. Lasy Smardzewickie znajdują się w obszarze wychodni warstw wodonośnych zasilających Niebieskie Źródła – obiektu Natura 2000, mają zatem wysokie znaczenie wodochronne.

---

³⁸ PLH100024 Lasy Smardzewickie. Standardowy formularz danych. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Data opracowania 2008-10; data aktualizacji 2014-04.

3.2.2 Lasy Spalskie (PLH100003)

Obszar siedliskowy Natura 2000 PLH100003 Lasy Spalskie rozpościera się zasadniczo w sąsiedniej gminie Inowłódź, lecz małym fragmentem obejmuje także zachodni skraj gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki. Pokrywa się w przeważającej części terytorialnie z innymi "tradycyjnymi" formami ochrony przyrody – Radomszczańskim Obszarem Chronionego Krajobrazu oraz Spalskim Parkiem Krajobrazowym i obejmuje znajdujące się tam rezerwy przyrody Spała i Konewka. Liczy 2016,4 ha powierzchni, z czego do gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki należy tylko niewielka część, przy granicy z gminą Inowłódź. Został zatwierdzony jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) w lutym 2008 r.

Charakterystyka, jakość i znaczenie³⁹

Ostoja obejmuje fragment kompleksu leśnego leżącego po obu stronach Pilicy, którego osią jest odcinek doliny tej rzeki (od Spały do Teofilowa – z wyłączeniem tych miejscowości) oraz dolina rzeki Gać, lewobrzeżnego dopływu Pilicy. Teren równinny, zbudowany z osadów zlodowacenia odrzańskiego (piaski, piaski gliniaste, mady i piaski rzeczne). Na wysoczyźnie najczęściej spotyka się siedliska ubogich grądów, dąbrów świetlistych i borów sosnowych, w większości porośnięte drzewostanami sosnowymi. W dolinach rozwijają się łągi jesionowo-olszowe i zarośla wierzb wąskolistnych.

W dolinach rzecznych zachowały się naturalne układy roślinności, z ziołoroślami nadrzeczными, zaroślami i lasami łągowymi. Stwierdzono tu 5 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG zajmujących ponad 50% obszaru. Na wysoczyźnie przetrwały starodrzewia z 250-letnimi dębami i grabami oraz 200-letnimi sosnami. Z siedliskami tymi związana jest wartościowa flora i fauna o charakterze puszczańskim. Występują tu 4 gatunki zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bogata i obfitująca w rzadkości na skalę Polski jest entomofauna (...). We florze naczyniowej spotyka się liczne gatunki prawnie chronione oraz rzadkie lokalnie.

Schron kolejowy w Konewce jest miejscem zimowania co najmniej 8 gatunków nietoperzy (...). Jest to jedno z 10 największych zimowisk nietoperzy w Polsce. Sporadycznie zimuje tu też nocek Bechsteina.

Plan zadań ochronnych

Dla obszaru Natura 2000 Lasy Spalskie PLH100003 w lutym 2014 r. ustanowiony został Plan zadań ochronnych⁴⁰. W maju 2014 r. Minister Środowiska po dokonaniu kontroli

³⁹ PLH100003 Lasy Spalskie. Standardowy formularz danych. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Data opracowania 2001-05; data aktualizacji 2014-04.

stwierdził uchybienia i pismem DP-074-31/21281/14/JJ z dnia 29 maja 2014 r. wniósł o zmianę zarządzenia we własnym zakresie⁴¹.

3.2.3 Łąki Cieblowickie (PLH100035)

Obszar siedliskowy Natura 2000 PLH100035 Lasy Cieblowickie rozpościera się zasadniczo w sąsiednich gminach, lecz małym fragmentem obejmuje także południowo-zachodni skraj gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki. Pokrywa się w przeważającej części terytorialnie z innymi "tradycyjnymi" formami ochrony przyrody – Radomszczańskim Obszarem Chronionego Krajobrazu oraz Spalskim Parkiem Krajobrazowym. Liczy 475,34 ha powierzchni, z czego do gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki należy mniejszościowa część, przy granicy z miastem Tomaszów Mazowiecki oraz gminami Lubochnia i Inowódź. Został zatwierdzony jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) w marcu 2011 r.

Charakterystyka, jakość i znaczenie⁴²

Obszar położony jest w dolinie Pilicy, w miejscu, gdzie rzeka ta swobodnie meandruje, a cała dolina podlega naturalnym procesom geomorfologicznym i procesom biologicznym. Zaliczyć do nich należy regularne zalewy rzeki Pilicy, które pozwalają na coroczne odnawianie się zbiorowisk roślinnych i trwanie związanych z doliną ekosystemów. Jest to bardzo istotne zjawisko, zwłaszcza w kontekście wycofywania się rolnictwa z tego odcinka doliny Pilicy. Coroczne wylewy rzeki i swobodny spływ kry utrzymują w dobrej kondycji ekosystemy nieleśne, m.in. rozległe turzycowiska, małe płaty młak niskoturzycowych ze związku *Caricion nigrae* oraz interesujące i warte dokładnego zbadania niewielkie źródłiska. Jednocześnie zauważyć można stopniowe przekształcanie się dawnych, ekstensywnie użytkowanych łąk świeżych i zmiennowilgotnych w ziołorośla ze związku *Filipendulion*, które w bezpośredniej bliskości Pilicy płynnie przechodzą w ziołorośla nadrzeczne z rzędu *Convolvuletalia*. Ta poddana naturalnym procesom przyrodniczym mozaika siedlisk stanowi wielki walor i znajduje odzwierciedlenie w dużej różnorodności biologicznej na charakteryzowanym terenie. Naturalny krajobraz dolinny stanowi przykład charakterystycznej struktury zbiorowisk roślinnych związanych z doliną rzeki.

⁴⁰ Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 14 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Spalskie PLH100003. Dz. Urz. Woj. Łódz. 2014, poz. 740 (ogłoszony: 2014-02-20).

⁴¹ Opis założeń do sporządzenia projektu zmiany zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 14 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Spalskie PLH100003 (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2014 poz. 740).

⁴² PLH100035 Łąki Cieblowickie. Standardowy formularz danych. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Data opracowania 2004-05; data aktualizacji 2014-04.

W obszarze stwierdzono występowanie 8 siedlisk przyrodniczych oraz 11 gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. "Łąki Ciebłowickie" posiadają istotne znaczenie w skali regionalnej dla występowania bezkręgowców wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Na stosunkowo niewielkim obszarze występuje tutaj aż 5 gatunków: modraszek telejus, modraszek nausitous, czerwoczyk nieparek, trzepla zielona oraz pachnica dębowa. Warunkiem ich bytowania jest m.in. występująca tu bogata mozaika siedlisk łąkowych, turzycowisk oraz ziołorośli. W grądach położonych na północnych obrzeżach terenu, porastających skarpy granicy tarasu zalewowego, występuje pachnica dębowa odnotowana na podstawie stwierdzeń imago. Ważnym składnikiem obszaru jest funkcjonowanie bardzo dobrze wykształconych eutroficznych starorzeczy, niemal corocznie zasilanych przez wylewy Pilicy, z takimi gatunkami jak: traszka grzebieniasta, kumak nizinny, wydra oraz bóbr europejski. Jest to jedno z 3 największych skupisk starorzeczy na całym obszarze doliny Pilicy. Charakterystyczną cechą "Łąk Ciebłowickich" są liczne strefy graniczenia i przenikania się siedlisk wymienionych w Dyrektywie Siedliskowej i pozostałych takich jak: grąd i ekstensywne łąki, ziołorośla okrajkowe i starorzecza, a także wydmy z murawami napiaskowymi i ekstensywne łąki lub turzycowiska.

Cennym uzupełnieniem wartości przyrodniczych jest bytowanie 15 łąkowych gatunków z Dyrektywy Ptasiej, m.in.: bąk, bączek, derkacz, kropiatka, błotniak łąkowy, błotniak stawowy czy zimorodek.

Plan zadań ochronnych

Dla obszaru Natura 2000 Łąki Ciebłowickie PLH100035 w lutym 2014 r. ustanowiony został Plan zadań ochronnych (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 6 lutego 2014 r., Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2014 poz. 550). W maju 2014 r. Minister Środowiska po dokonaniu kontroli stwierdził uchybienia i pismem DP-074-25/20757/14/JJ z dnia 26 maja 2014 r. wniósł o zmianę ww. zarządzenia we własnym zakresie⁴³.

3.2.4 Niebieskie Źródła (100005)

Obszar siedliskowy Natura 2000 PLH100005 Niebieskie Źródła znajduje się co prawda w całości na obszarze miasta Tomaszów Mazowiecki, lecz bardzo blisko granicy gminy wiejskiej (w najbliższym miejscu niecałe 200 m). Został zatwierdzony jako obszar mający

---

⁴³ Opis założeń do sporządzenia projektu zmiany zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi z dnia 6 lutego 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki Ciebłowickie PLH100035 (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2014 poz. 550).

znaczenie dla Wspólnoty (OZW) w lutym 2008 r. Jest położony na obszarze Piliczańsko-Radomszczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i pokrywa się prawie dokładnie z obszarem utworzonego tutaj wcześniej rezerwatu (o takiej samej nazwie). Liczy 25,24 ha powierzchni.

Charakterystyka, jakość i znaczenie⁴⁴

Obszar położony jest na terasie doliny Pilicy. Jest to teren źródliskowy. Znajduje się tu zespół wywierzysk, źródeł krasowych wraz z rozlewiskami utworzonymi przez kanały odpływowe, otoczony kompleksem lasów łęgowych i olsów oraz płatami zbiorowisk zaroślowych i szuwarowych. Osobliwością są silnie pulsujące, obfite (ok. 80 l/sek.) źródła bijące z wapiennego podłoża. Zimna, czysta woda ma barwę turkusową (niebieską). Woda ze źródeł zasila akweny zajmujące powierzchnię ok. 5 ha.

Cenny kompleks wapiennych źródlisk, z charakterystyczną dla nich roślinnością; typowo wykształcone starorzecza i lasy łęgowe. Łącznie zidentyfikowano 3 rodzaje siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Obserwuje się tu także 1 gatunek z Załącznika II Dyrektywy – traszkę grzebieniastą. Bogata flora roślin naczyniowych – ok. 400 gat. Stanowiska licznych gatunków prawnie chronionych oraz innych, rzadkich lokalnie. Utrzymuje się tu goździk siny *Dianthus caesius* sztucznie wprowadzony ok. 1935 roku, podobnie jak różanecznik żółty *Rhododendron flavum*. Akweny wodne są ostoją dla zimujących ptaków wodno-błotnych. Jest to jeden z najpiękniejszych obiektów przyrody nieożywionej w Polsce. Wyjątkowe są zwłaszcza zjawiska postglacjalne, w postaci źródeł krasowych skrajnie rzadkich na nizinach.

3.2.5 Lubiaszów w Puszczy Pilickiej (PLH100026)

Obszar siedliskowy Natura 2000 PLH100026 Lubiaszów w Puszczy Pilickiej znajduje się w całości w powiecie piotrkowskim, w gminach Sulejów i Wolbórz, ale stosunkowo blisko granic gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki – ok. 4 km na południowy wschód. Został zatwierdzony jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) w marcu 2011 r. Znajduje się w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego i zasadniczo pokrywa się z obszarem objętym wcześniej ochroną jako rezerwat leśny (o takiej samej nazwie). Liczy 202,11 ha powierzchni.

---

⁴⁴ PLH100005 Niebieskie Źródła. Standardowy formularz danych. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Data opracowania 2001-05; data aktualizacji 2014-04.

Charakterystyka, jakość i znaczenie⁴⁵

Obszar obejmuje rezerwat jodły Lubiaszów, chroniący ekosystemy o naturalnych cechach, dawnej Puszczy Pilickiej. Powierzchnia obszaru w zdecydowanej części zajęta jest przez fitocenozy grądu subkontynentalnego *Tilio-Carpinetum* (kod: 9170), w odmianie małopolskiej, z udziałem jodły pospolitej *Abies alba*. Grądy reprezentują szerokie spektrum zróżnicowania ekologicznego: od higrofilnych grądów niskich do grądów wysokich z udziałem gatunków termofilnych. Cechą świadczącą o naturalnym charakterze ekosystemów jest ponadto duży udział martwego drewna na dnie lasu. Występują tu stare drzewostany jodły w wieku 150 lat o wysokości ponad 35 m, grupa modrzewia polskiego w wieku 140 lat o wysokości 40 m oraz 200-letnie dęby. W południowej części obiektu znajduje się dolina niewielkiego ciek, w której wykształcił się łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum* (91E0).

W obszarze stwierdzono 3 typy siedlisk leśnych. Najważniejszymi wartościami przyrodniczymi są siedliska przyrodnicze o dużej reprezentatywności oraz duże powierzchnie fitocenz, co daje możliwość niezakłóconego przebiegu procesów ekologicznych i zachowania gatunków typowych dla starych lasów. Obszar ma znaczenie w ochronie geograficznego zróżnicowania ekosystemów leśnych z jodłą pospolitą *Abies alba* występującą na północnej granicy zasięgu w Europie. Obiekt chroni jedną z największych populacji jodły w Polsce środkowej. Ponadto na szczególną uwagę zasługuje fragment lasu w południowej części rezerwatu z 200-letnim drzewostanem dębowym. Naturalność ekosystemów potwierdza obecność licznych gatunków związanych z martwym drewnem. Stwierdzono występowanie 306 gatunków grzybów (największa liczba gatunków spośród rezerwatów Polski środkowej) oraz licznych bezkręgowców i ptaków typowych dla puszczańskich lasów.

3.3 Prognoza zmian stanu środowiska w warunkach nierealizowania Planu gospodarki niskoemisyjnej (prognoza porównawcza, "zerowa")

Przeprowadzone analizy stanu środowiska na terenie gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki, jak również analizy wykonane w ramach przedmiotowego opracowania wskazują, że w przypadku nierealizowania Planu gospodarki niskoemisyjnej... utrudnione będzie uzyskanie poprawy stanu środowiska, przede wszystkim w zakresie jakości powietrza.

---

⁴⁵ PLH100026 Lubiaszów w Puszczy Pilickiej. Standardowy formularz danych. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Data opracowania 2008-10; data aktualizacji 2014-04.

Zaznaczyć jednak należy, że w chwili obecnej i na tle obszarów sąsiadujących ten stan nie jest zły.

W warunkach nierealizowania *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* nie ma perspektyw dla spełnienia wymagań w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, wynikających z zapisów "pakietu klimatycznego". Sektorem charakteryzującym się największą (i rosnącą) konsumpcją energii będzie grupa indywidualnych budynków mieszkalnych (głównie w związku z ogrzewaniem). Emisje nieuchronnie wzrosną, stosunkowo nieznacznie, niemniej ograniczy to możliwość pozyskiwania przez gminę zewnętrznych środków pomocowych.

W zakresie redukcji gazów cieplarnianych podstawowymi wskaźnikami efektu i stanu pozostają zmiany poziomu emisji CO₂ odniesione do roku bazowego. W ramach projektu *Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki* została sporządzona prognoza emisji CO₂ w perspektywie do 2020 r. w trzech wariantach (rozdz. 9.7 projektu *Planu...*). Dla oszacowania wielkości emisji przyjęto trzy scenariusze: pasywny, umiarkowany oraz aktywny. Prognozie "zerowej" odpowiada scenariusz pasywny, zakładający brak inwestycji związanych z termomodernizacją budynków (mieszkalnych, użyteczności publicznej oraz przedsiębiorstw) lub montażem instalacji OZE, wzrost zużycia energii elektrycznej w sektorze mieszkalnym oraz przemysłowym i handlowo-usługowym o około 5% i zużycie paliw do celów grzewczych o ok. 8%, ze względu na nowe obiekty oraz rozwój przedsiębiorczości w gminie (mikro- i małych przedsiębiorstw, w tym agroturystyki).

Według scenariusza pasywnego, łączne zużycie energii w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki w 2020 r., wzrośnie do ok. 139 917 MWh, czyli o ok. 2%. Przewiduje się, że realizacja założeń scenariusza pasywnego, będzie odpowiedzialna za większą o blisko 2,2% emisję CO₂ w 2020 r., w stosunku do roku bazowego (2014). Sektor mieszkalny będzie odpowiadał za blisko 65,5% emisji CO₂, sektor przemysłu, handlu i usług za ok. 32%, a pozostałe sektory będą mieć minimalny udział. Największa bezpośrednia emisja CO₂ wynika ze zużycia węgla kamiennego (53%), natomiast wysokie wartości emisji z wykorzystania energii elektrycznej (32%), są związane z jej produkcją z paliw konwencjonalnych (głównie węgiel kamienny i brunatny).

4. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu

Przeprowadzone analizy pozwoliły na wyodrębnienie następujących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu:

- ograniczone możliwości wykorzystania w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki odnawialnych źródeł energii (OZE);
- wzrost popularności i powszechność transportu indywidualnego, w połączeniu z niedostatkami infrastruktury umożliwiającej korzystanie z innych środków transportu (wzrost udziału transportu indywidualnego w transporcie lokalnym, brak zorganizowanego transportu lokalnego);
- potencjalne konflikty zagospodarowania z obszarowymi formami ochrony przyrody (w szczególności obszarami w ramach sieci Natura 2000), co może ograniczać możliwość podejmowania działań inwestycyjnych w zakresie wykorzystania OZE;
- wykorzystywanie głównie indywidualnych źródeł ciepła, co przekłada się na dominujący udział emisji CO₂ (i innych zanieczyszczeń powietrza) ze źródeł prywatnych;
- niedostatek infrastruktury gazowej,
- stosunkowo zły stan techniczny dróg gminnych, brak chodników dla pieszych i ścieżek rowerowych;
- stosunkowo niska świadomość społeczna potencjału oszczędności wykorzystania energii w Gminie;
- ograniczone możliwości wpływania przez gminę na indywidualne decyzje mieszkańców odnośnie termomodernizacji istniejących budynków;
- rozdrobnienie gospodarstw rolnych (czynnik ekonomiczny).

Na stan czystości powietrza atmosferycznego w gminie Tomaszów Mazowiecki wpływają głównie zanieczyszczenia emitowane przez transport samochodowy (trasa S8), a także emisją niską z lokalnych kotłowni. Jednak wielkość tych zanieczyszczeń tylko dla tlenków azotu (NO_x) przekraczała dopuszczalne wartości stężeń średniorocznych.

Inwentaryzacja źródeł emisji na terenie gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki pozwoliła zidentyfikować związane z tym obszary problemowe:

- wykorzystanie kotłowni indywidualnych do celów grzewczych, opalanych w większości węglem kamiennym (69,3% ankietowanych budynków mieszkalnych),

- duży udział budynków mieszkalnych z przed 1988 r. (w trakcie wizji lokalnej stwierdzono, że są to głównie budynki drewniane oraz z cegły nie posiadające izolacji termicznej),
- znikomy udział odnawialnych źródeł energii w produkcji ciepła (istniejące instalacje produkują wyłącznie energię elektryczną),
- nieznaczny udział wykorzystania gazu ziemnego do celów grzewczych (jedynie w sołectwach Niebrów, Smardzewice i Komorów istnieją pojedyncze podłączenia do sieci),
- zły stan techniczny dróg.

5. Przewidywane oddziaływania na środowisko skutków realizacji Planu...

Biorąc pod uwagę ogólny cel, jakiemu ma służyć wdrożenie przedmiotowego planu – obniżenie emisji CO₂, wzrost wykorzystania OZE, jak również obniżenie zużycia energii poprzez podniesienie efektywności energetycznej i pośrednio poprawę jakości powietrza, niejako z założenia realizacja zapisów dokumentu powinna wywierać pozytywny wpływ na środowisko. Jednak nawet prośrodowiskowe działania poprawiające stan środowiska w określonym zakresie, mogą negatywnie oddziaływać na inne jego komponenty, a czasami dane działanie oddziałuje równocześnie negatywnie i pozytywnie na ten sam komponent środowiska (tylko w innym zakresie, czasie lub miejscu).

W perspektywie do 2020 r. *Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki* przewiduje zrealizowanie niżej wymienionych zadań.

Zadania inwestycyjne realizowane przez Samorząd Gminy

1. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.
2. Modernizacja oświetlenia dróg i przestrzeni publicznej oraz budowa nowego.
3. Wymiana źródła ciepła na gazowe.
4. Przebudowa dróg gminnych i budowa nowych dróg gminnych.
5. Rozwój systemu ścieżek rowerowych.

Zadania inwestycyjne realizowane przez podmioty prywatne i przedsiębiorców

6. Obniżenie niskiej emisji poprzez modernizacje lub wymianę systemu ogrzewania.
8. Obniżenie niskiej emisji poprzez wzrost wykorzystania mikroinstalacji OZE.
9. Budowa turbin wiatrowych w gminie.

10. Obniżenie emisji spalin poprzez unowocześnienie Miejskiego Zakładu Komunikacyjnego w Tomaszowie Mazowieckim Sp. z o.o.

Zadania nieinwestycyjnie (w tym informacyjne)

11. Aktualizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej.

12. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy.

W dalszej części rozdziału przedstawiono przewidywane oddziaływania skutków realizacji *Planu...*

5.1 Metodyka oceny i stosowane oznaczenia

Dla potrzeb opracowania sporządzono w formie tabelarycznej syntetyczne zestawienie przedstawiające ocenę potencjalnych oddziaływań środowiskowych w odniesieniu do poszczególnych zadań inwestycyjnych przewidzianych do wdrożenia w *Planie...* Zestawienie obejmuje:

- ocenę możliwości oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska,
- rodzaje oddziaływań (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio- i długoterminowe),
- przypisanie oddziaływań do poszczególnych wnioskowanych zadań,
- skumulowaną ocenę ogólną.

W celu zwiększenia przejrzystości w tabeli zastosowano różną kolorystykę oraz wprowadzono dodatkowe oznaczenia symboliczne zgodnie z podaną legendą (tab. 2). Ponadto w przypisach dolnych dla poszczególnych zadań omówiono powody przyznania ocen poszczególnym zadaniom.

Przy formułowaniu oceny oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska, określaniu rodzaju oddziaływań oraz przyznawaniu oceny ogólnej starano się traktować każde z planowanych do wdrożenia działań z maksymalną obiektywnością. Należy jednak pamiętać, że z uwagi na ogólny charakter oceny strategicznej i specyfikę ocenianego dokumentu oraz uwarunkowania związane z dokonywaniem oceny, każda taka ocena charakteryzuje się jakimś stopniem subiektywności.

Tab. 2. Oznaczenia zastosowane w macierzy interakcji

Oznaczenie	Opis
Ocena oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska	
+	oddziaływanie ocenione jako pozytywne

–	oddziaływanie ocenione jako negatywne
+/-	możliwe oddziaływanie o charakterze zarówno pozytywnym, jak też negatywnym
0	neutralne (brak oddziaływania lub skutki mogą być zarówno pozytywne jak i negatywne, w mało znaczącej skali)
x	osobna procedura przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko
Skumulowana ocena ogólna	
5	zdecydowanie pozytywna
4	pozytywna
3	neutralna
2	umiarkowanie negatywna
1	negatywna
x	w zależności od wyników osobnej procedury oceny oddziaływania na środowisko
Rodzaje możliwych oddziaływań	
b	oddziaływanie bezpośrednie
p	oddziaływanie pośrednie
w	oddziaływanie wtórne
sk	oddziaływanie skumulowane
kr	oddziaływanie krótkoterminowe i/lub chwilowe
śr	oddziaływanie średnioterminowe
dł	oddziaływanie długoterminowe i/lub stałe

5.2 Zadania inwestycyjne realizowane przez Samorząd Gminny

Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji przez Wójta Gminy w ramach PGN na lata 2015-2020 w gminie Tomaszów Mazowiecki		Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny i grzyby	Woda	Powietrze i klimat	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki i dobra materialne	Natura 2000	Skumulowana ocena ogólna
1	<p>Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej*:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domy Ludowe: <ul style="list-style-type: none"> • w Sługocicach, • w Jadwigowie, • w Godaszewicach, • w Chorzęcinie, • w Wiadernie, • OSP w Smardzewicach 	+/-	+	+/-	+	+	+	0	+	+	+	+	5
		b p w sk kr śr dł	b p w śr dł	b p w sk kr śr dł	p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł		b p w śr dł	p w śr dł	b p w śr dł	p w śr dł	

* Co do zasady oddziaływanie pozytywne. Istnieje potencjalne ryzyko wystąpienia negatywnych oddziaływań na zwierzęta (w tym różnorodność biologiczną) w przypadku wykonywania zabiegów termomodernizacyjnych niezgodnie z obowiązującymi przepisami, z uwagi na możliwość niszczenia miejsc lęgowych gatunków chronionych (jerzyki, nietoperze, i in.). W przypadku oddziaływania na rośliny, wody, powietrze, obszary Natura 2000 mamy do czynienia z pozytywnymi, pośrednimi i wtórnymi oddziaływaniami głównie pochodnymi poprawy jakości powietrza. W przypadku krajobrazu, dóbr materialnych oraz ludzi występują także bezpośrednie oddziaływania pozytywne związane z prowadzonymi pracami (poprawa estetyki, wzrost wartości budynków, poprawa warunków pracy). Jednak niekiedy, zwłaszcza w obiektach zabytkowych, termomodernizacja może pogarszać wygląd budynku. W przypadku zasobów naturalnych – występują pozytywne oddziaływania pośrednie i wtórne – wynikające z zaoszczędzenia energii pozyskiwanej kosztem nieodnawialnych zasobów.

	Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji przez Wójta Gminy w ramach PGN na lata 2015-2020 w gminie Tomaszów Mazowiecki	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny i grzyby	Woda	Powietrze i klimat	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki i dobra materialne	Natura 2000	Skumulowana ocena ogólna
2	Modernizacja oświetlenia dróg i przestrzeni publicznej** oraz budowa oświetlenia na: <ul style="list-style-type: none"> ul. Południowej i ul. Słonecznej w Twardej, ul. Wschodniej w Smardzewicach, ul. Głównej w Karolinowie, ul. Łącznej, ul Brzozowej i ul. Cegielnianej w Wąwale 	+/-	+	+/-	+	+	+	+	+	+	+	+	5
3	Wymiana źródła ciepła na gazowe *** (Urząd Gminy)	b p w śr dł	b p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł	p w śr dł	5

** Co do zasady zadanie należy ocenić pozytywnie, z uwagi na pośrednie i wtórne korzystne oddziaływania związane: (1) z ograniczeniem poboru energii, a tym samym zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza, jak też ograniczeniem pozyskiwania nieodnawialnych surowców energetycznych i związanych z tym przekształceń powierzchni ziemi. W przypadku oddziaływania na ludzi dochodzi także pozytywny wpływ oświetlenia na bezpieczeństwo ruchu drogowego. Rozbudowa oświetlenia ulicznego niesie ze sobą z kolei pewne zagrożenia dla zwierząt, jak też różnorodności biologicznej, wynikające ze zwiększenia tzw. zanieczyszczenia środowiska światłem i związane z tym wabienie owadów o nocnym trybie życia. Biorąc pod uwagę, że stosowane będą energooszczędne źródła światła (czyli w chwili obecnej zapewne lampy sodowe), które nie emitują promieniowania UV przyciągającego owady, z dużym prawdopodobieństwem można przewidywać, że to oddziaływanie będzie miało ograniczony charakter.

*** Zadanie należy ocenić pozytywnie, z uwagi na pośrednie i wtórne korzystne oddziaływania związane: ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza i ograniczeniem zużycia bardziej emisyjnych nośników energii.

Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji przez Wójta Gminy w ramach PGN na lata 2015-2020 w gminie Tomaszów Mazowiecki		Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny i grzyby	Woda	Powietrze i klimat	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki i dobra materialne	Natura 2000	Skumulowana ocena ogólna
4a	<p>Przebudowa dróg****:</p> <p>→ w Smardzewicach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ul. Piliczna, • ul. Wschodnia, • ul. Wesoła, • ul. Klonowa, <p>→ w Kwiatkówce:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ul Górna dz. Nr 114. <p>→ w Niebrowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • droga przez wieś <p>→ w Chorzęcinie</p> <p>→ w Cekanowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ul. Długa 	0	+	0	0	+	+	0	+/-	0	+	0	4
		b p w kr śr dł	b p w kr sk kr śr dł	b p w kr śr dł	b p w kr śr dł	b p w kr śr dł	b p w sk kr śr dł	b p w kr śr dł	b p w kr śr dł	b p w kr śr dł	b p w kr śr dł		

**** Zadanie należy ocenić pozytywnie, z uwagi na korzystne bezpośrednie, pośrednie i wtórne oddziaływania związane: (1) z poprawą bezpieczeństwa ruchu; (2) ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń powietrza oraz hałasu. Oddziaływania bezpośrednie są związane z głównie okresem budowy i będą krótkotrwałe, odwracalne, przemijające. Wnioskowane przebudowy dotyczą dróg istniejących stosunkowo niskiej klasy (gminnych), na terenach zurbanizowanych i poza przyrodniczymi terenami chronionymi, stąd zagrożenia dla systemów przyrodniczych i powierzchni ziemi ocenia się jako mało znaczące. W indywidualnych przypadkach może zachodzić potrzeba przeprowadzenia osobnej oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko i obszary Natura 2000, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji przez Wójta Gminy w ramach PGN na lata 2015-2020 w gminie Tomaszów Mazowiecki		Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny i grzyby	Woda	Powietrze i klimat	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki i dobra materialne	Natura 2000	Skumulowana ocena ogólna
4b	<p>Budowa drogi*****:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Swolszewice Małe-Stara Wieś, • Trešta ul. Podleśna, • Smardzewice ul. Ogrodowa wraz z oświetleniem, • Cieblowice Duże od Domu Ludowego do drogi 713 • Wąwał – ul. Lipowa i Kolejowa 	+/- /x b p w kr śr dł	+ /x b p w sk kr śr dł	+/- /x b p w kr śr dł	+/- /x p w kr śr dł	+ /x p w kr śr dł	+ /x b p w sk kr śr dł	+/- /x p w śr kr dł	+/- /x p w kr śr dł	0 /x	+ /x p w kr śr dł	0 /x	4

***** Co do zasady zadanie należy ocenić pozytywnie, z uwagi na korzystne bezpośrednie, pośrednie i wtórne korzystne oddziaływania związane: (1) z poprawą bezpieczeństwa ruchu i komfortu życia ludzi; (2) ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń powietrza oraz hałasu (w skali całej gminy). Wystąpią oddziaływania bezpośrednie związane z okresem budowy, lecz będą one krótkotrwałe, odwracalne, przemijające. Wnioskowane inwestycje dotyczą dróg istniejących stosunkowo niskiej klasy (gminnych), na terenach zurbanizowanych i poza obszarami o dużej wartości przyrodniczej, stąd zagrożenia dla systemów przyrodniczych i powierzchni ziemi ocenia się jako umiarkowane. Budowa dróg o twardej nawierzchni podobnej klasy kwalifikuje się przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko stwierdza organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. W indywidualnych przypadkach może zachodzić potrzeba przeprowadzenia osobnej oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko i obszary Natura 2000, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji przez Wójta Gminy w ramach PGN na lata 2015-2020 w gminie Tomaszów Mazowiecki		Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny i grzyby	Woda	Powietrze i klimat	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Zasoby naturalne	Zabytki i dobra materialne	Natura 2000	Skumulowana ocena ogólna
5	Rozwój systemu ścieżek rowerowych***** w miejscowościach: <ul style="list-style-type: none"> • Smardzewice, • Tresta, • Twarda, • Karolinów 	+/- b p w śr dł	+ b p w sk kr śr dł	+/- b p w śr dł	+ p w śr dł	+ p w śr dł	+ b p w sk kr śr dł	+ p w śr dł	+ p w śr dł	0	+ p w śr dł	0	5

***** Co do zasady zadanie należy ocenić pozytywnie, z uwagi na korzystne bezpośrednie, pośrednie i wtórne korzystne oddziaływania związane: (1) z poprawą bezpieczeństwa ruchu i komfortu życia ludzi; (2) ze zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń powietrza oraz hałasu (w skali całej gminy). Oddziaływania bezpośrednie będą związane z okresem budowy, krótkotrwałe, odwracalne, przemijające. Funkcjonowanie ścieżek rowerowych nie zagraża systemom przyrodniczym, występują natomiast korzyści związane z kanalizowaniem ruchu turystycznego. Ewentualne niekorzystne oddziaływania mogą wynikać nie tyle z budowy ścieżek, co z błędów popełnionych wcześniej w planowaniu przestrzennym.

5.3 Zadania inwestycyjne realizowane przez podmioty prywatne i przedsiębiorców oraz zadania nieinwestycyjnie (w tym informacyjne)

W tej kategorii w *Programie...*, ujęte zostały dwie kategorie działań:

- zadania nieinwestycyjnie (w tym informacyjne):
  - aktualizacja *Planu gospodarki niskoemisyjnej...*,
  - wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy poprzez działania edukacyjno-informacyjne,
- zadania inwestycyjne realizowane przez podmioty prywatne i przedsiębiorców, na których realizację władze gminy wdrażające *Plan gospodarki niskoemisyjnej...* nie mają wpływu decyzyjnego:
  - obniżenie niskiej emisji poprzez modernizację lub wymianę systemu ogrzewania,
  - obniżenie niskiej emisji poprzez wzrost wykorzystania mikroinstalacji OZE,
  - obniżenie emisji spalin poprzez unowocześnienie Miejskiego Zakład Komunikacyjny w Tomaszowie Mazowieckim Spółka z o.o.,
  - budowa turbin wiatrowych w gminie.

Działania na rzecz obniżenia niskiej emisji na poziomie gospodarstw domowych i małych firm realizowane w drodze modernizacji (wymiany) systemów ogrzewania i/lub poprzez mikroinstalacje OZE nie kwalifikują się do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Pod względem możliwego negatywnego oddziaływania na środowisko kwalifikują się one jako neutralne.

Budowa turbin wiatrowych w gminie kwalifikuje się do kategorii przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, podlegających rygorom *Ustawy OOS*, podanym w dziale V – Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz na obszar Natura 2000.

Szczegółowe kryteria związane z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko zostały określone w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz.U.2010.213.1397), ze zmianami wprowadzonymi poprzez *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz.U.2013.917).

Do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko należą instalacje wykorzystujące do wytwarzania energii elektrycznej energię wiatru o łącznej mocy nominalnej elektrowni nie mniejszej niż 100 MW oraz lokalizowane na obszarach morskich

Rzeczypospolitej Polskiej (na terenie gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki nie projektuje się obecnie takich obiektów).

Do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko należą instalacje wykorzystujące do wytwarzania energii elektrycznej energię wiatru inne niż poprzednio wymienione:

a) lokalizowane na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-5, 8 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 i 628)⁴⁶, z wyłączeniem instalacji przeznaczonych wyłącznie do zasilania znaków drogowych i kolejowych, urządzeń sterujących lub monitorujących ruch drogowy lub kolejowy, znaków nawigacyjnych, urządzeń oświetleniowych, billboardów i tablic reklamowych,

b) o całkowitej wysokości nie niższej niż 30 m.

Instalacje energetyczne wykorzystujące turbiny wiatrowe podlegają każdorazowo indywidualnej ocenie oddziaływania na środowisko i na obszary Natura 2000, której wyniki przesądzają o tym czy dane przedsięwzięcie może być realizowane. Dla potrzeb *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* należy przyjąć, że instalacje istniejące oraz te instalacje projektowane, dla których wydane zostały decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia (tzw. decyzja środowiskowa) i/lub decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu nie oddziałują ponadnormatywnie na komponenty środowiska.

Przyjęte w *Planie gospodarki niskoemisyjnej...* założenie 9% redukcji emisji CO_{2e} nie **dotyczy planowanych inwestycji w turbiny wiatrowe**. Na obecnym etapie opracowania PGN nie ma pewności, że zakładane inwestycje zostaną zrealizowane. W związku z tym, w PGN przyjęto trzy scenariusze: pasywny, umiarkowanych oraz aktywny. Wprowadzeniu scenariusza aktywnego będzie skutkowało największym procentowym spadkiem emisji CO₂, co związane jest z wprowadzeniem energooszczędnego oświetlenia publicznego (25,0%), a także zmniejszenia zużycia paliw i energii elektrycznej oraz wprowadzenia OZE w budynkach mieszkalnych (20,2%) i użyteczności publicznej (13,8%). W scenariuszu aktywnym zakłada się efekt ekologiczny na poziomie 18% redukcji emisji CO_{2e}.

Ewentualne zbudowanie nowych turbin wiatrowych w żaden sposób nie koliduje z zadaniami inwestycyjnymi ujętymi w *Planie gospodarki niskoemisyjnej...*

⁴⁶ Parki narodowe, rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

5.4 Działania edukacyjno-informacyjne

Wymienione w *Planie gospodarki niskoemisyjnej...* **działania o charakterze edukacyjno-informacyjne** mają co do zasady charakter proekologiczny i nie generują negatywnych skutków dla środowiska.

5.5 Przewidywane oddziaływania skutków realizacji planu na ludzi oraz przyrodnicze komponenty środowiska – synteza

Szczegółowa analiza przedstawiona w rozdz. **Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.**-5.4 wykazała, że prawidłowe wdrożenie zapisów *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* nie spowoduje znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko, jak również na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność takich obszarów (w tym oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych i długoterminowych, stałych oraz chwilowych).

Należy zaznaczyć, że w odniesieniu do ujętych w *Planie...* przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (w kategoriach działań inwestycyjnych i bezinwestycyjnych), jak inwestycje drogowe i większość inwestycji w odnawialne źródła energii, w tym w szczególności w energetykę wiatrową, ostateczna ocena będzie każdorazowo uzależniona od wyników indywidualnej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Podsumowanie skutków zrealizowania *Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki* – pozytywnych i negatywnych – na poszczególne komponenty środowiska podano poniżej.

Warunki życia i zdrowia ludzi

Prognozowane oddziaływania wdrożenia ustaleń *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* są jednoznacznie pozytywne i obejmują:

- poprawę warunków higieniczno-zdrowotnych jako pochodną lepszej jakości powietrza do oddychania,
- poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, jako pochodną poprawy stanu lokalnej sieci drogowej, oświetlenia dróg i placów oraz budowy ścieżek rowerowych,
- korzyści ekonomiczne wynikające z termomodernizacji budynków oraz zastosowania oszczędniejszych źródeł światła i ciepła,
- korzyści wizerunkowe wynikające ze spełnienia wspólnotowych standardów gospodarki niskoemisyjnej (co powinno także ułatwić pozyskiwanie dofinansowania na cele ochrony środowiska).

Powierzchnia ziemi

Prognozowane oddziaływania wdrożenia ustaleń *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* są wobec tego komponentu środowiska neutralne. Potrzeby w zakresie zajmowania nowych terenów na cele inwestycyjne są minimalne i nie dotyczą terenów szczególnie przyrodniczo cennych. Nie ma ryzyka trwałego zanieczyszczenia gruntów ani uaktywnienia ruchów masowych.

Woda

Prognozowane oddziaływania wdrożenia ustaleń *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* są wobec tego komponentu środowiska neutralne. Nie ma ryzyka trwałego ubytku zasobów ani zanieczyszczenia wód powierzchniowych czy podziemnych. W perspektywie długoterminowej przewiduje poprawę względem prognozy "zerowej", stosunkowo nieznaczną, jako pochodną uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej modernizowanych odcinków dróg i poprawy jakości powietrza.

Powietrze i klimat

Prognozowane oddziaływania wdrożenia ustaleń *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* są jednoznacznie pozytywne i obejmują:

- na poziomie lokalnym – poprawę jakości powietrza do oddychania,
- na poziomie ponadlokalnym – korzyści wynikające z ograniczenia zużycia energii i wykorzystania lepszych nośników, co przekłada się na mniejszą emisję zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych w miejscach jej wytwarzania.

Rośliny, zwierzęta oraz różnorodność biologiczna

Prognozowane oddziaływania wdrożenia ustaleń *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* na przyrodę żywą są w ogólnym bilansie pozytywne, co wynika z przewidywanej lepszej jakości środowiska abiotycznego, w pierwszym rzędzie powietrza.

Istnieje potencjalne ryzyko negatywnych oddziaływań na zwierzęta (w tym różnorodność biologiczną) w przypadku wykonywania zabiegów termomodernizacyjnych niezgodnie z obowiązującymi przepisami, z uwagi na możliwość niszczenia miejsc lęgowych gatunków chronionych (jerzyki, nietoperze, i in.).

Z kolei rozbudowa oświetlenia ulicznego niesie ze sobą pewne zagrożenia dla zwierząt, jak też różnorodności biologicznej, wynikające ze zwiększenia tzw. zanieczyszczenia środowiska światłem i wabienia owadów o nocnym trybie życia. Biorąc pod uwagę, że

stosowane będą energooszczędne źródła światła można przewidywać, że to oddziaływanie będzie miało ograniczony charakter.

Oddziaływanie energetyki wiatrowej na środowisko przyrodnicze ma wielowymiarowy charakter i dotyczy w największym stopniu awifauny. Każdy przypadek musi być rozpatrywany indywidualnie, czemu służą procedury oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć. W gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki turbiny wiatrowe są lokalizowane poza obszarami prawnej ochrony przyrody i krajobrazu.

Planowane działania nie oddziałują znacząco na przyrodnicze obszary chronione, w tym również na obszary Natura 2000.

Krajobraz

Prognozowane oddziaływania wdrożenia ustaleń *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* są w ogólnym wymiarze pozytywne. Jedynie w sporadycznych przypadkach termomodernizacja może pogarszać wygląd budynku (dotyczy to najbardziej obiektów zabytkowych).

Turbiny wiatrowe stanowią zawsze dominantę krajobrazową, która podlega skrajnym ocenom. W omawianym tu przypadku są one (i mają być) lokalizowane poza obszarami prawnej ochrony przyrody i krajobrazu, co minimalizuje ewentualne negatywne skutki.

Zasoby naturalne

Wdrożenie ustaleń *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* nie oddziałuje bezpośrednio na lokalny stan zasobów. Występują pozytywne oddziaływania pośrednie i wtórne – wynikające z zaoszczędzenia energii pozyskiwanej kosztem nieodnawialnych zasobów na innych terenach, jak również z pozyskiwania energii odnawialnej (wodnej, wiatrowej).

Zabytki i dobra materialne

Prognozowane oddziaływania wdrożenia ustaleń *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* są w ogólnym wymiarze pozytywne. W niektórych przypadkach (niezbyt licznych) termomodernizacja może pogarszać wygląd budynków, co ma stosunkowo największe znaczenie w odniesieniu do obiektów zabytkowych.

6. Możliwość wystąpienia oddziaływań transgranicznych

Realizacja *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* nie niesie żadnego ryzyka wystąpienia oddziaływań transgranicznych (co oznacza, że dokument nie wymaga procedury transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko).

Za takim stanowiskiem przemawiają:

- duża odległość gminy od granic państw ościennych (gmina znajduje się w centralnej Polsce),
- regionalny charakter opracowania i lokalny charakter proponowanych do wdrożenia zadań (niewielki zasięg oddziaływania),
- ogólnie pozytywny charakter możliwych oddziaływań na środowisko.

7. Rozwiązania mające na celu zapobieganie oraz ograniczanie prawdopodobnych negatywnych oddziaływań na środowisko

Ogólny cel, jakiemu ma służyć wdrożenie przedmiotowego planu (obniżenie emisji gazów cieplarnianych, wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawa efektywności energetycznej, poprawa jakości powietrza), niejako z założenia minimalizuje jego możliwe negatywne oddziaływanie na środowisko. Potencjalne ryzyko negatywnych oddziaływań jest związane w pierwszym rzędzie z tym, że przy wdrażaniu poszczególnych zadań nie będą należycie przestrzegane obowiązujące przepisy, w szczególności o ochronie przyrody.

Poniżej wymieniono główne zasady (działania), które pozwolą ograniczyć ewentualne negatywne oddziaływania do racjonalnego poziomu:

- przemyślany wybór miejsca inwestycji (a w przypadku inwestycji liniowych – ich przebiegu) uwzględniający lokalne uwarunkowania, walory przyrodnicze i lokalizację zabytków,
- starannie przygotowany projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy, jak też w fazie eksploatacji inwestycji,
- odpowiednia organizacja budowy i zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy, w szczególności w sąsiedztwie obszarów przyrodniczo cennych, obiektów zabytkowych i/lub siedzib ludzkich,
- stosowanie rozwiązań technologicznych, materiałowych, konstrukcyjnych i organizacji pracy ograniczających wpływ na środowisko w fazie budowy oraz podczas eksploatacji,

- dostosowanie terminów prac do terminów rozrodu, wegetacji, okresów lęgowych, okresów odpoczynku itp.,
- wkomponowanie w otoczenie dysharmonijnych elementów dla krajobrazu.

Odpowiednią platformą dla uzgadniania działań minimalizujących negatywne skutki działań inwestycyjnych są procedury oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć – realizowane na mocy Dyrektywy EIA w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre publiczne i prywatne przedsięwzięcia na środowisko⁴⁷ oraz Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (dział IV)⁴⁸.

Kompensacja przyrodnicza to zespół działań obejmujących w szczególności roboty budowlane, roboty ziemne, rekultywację gleby, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej lub tworzenie skupień roślinności, prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej na danym terenie, wyrównania szkód dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych (Ustawa OOS, art.3., pkt 8). Biorąc pod uwagę przewidywane oddziaływania skutków realizacji *Planu...* na środowisko, opisywane w rozdz. 5, **realizacja opiniowanego dokumentu nie będzie wymagała działań kompensacyjnych.**

---

⁴⁷ Dyrektywa Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre publiczne i prywatne przedsięwzięcia na środowisko naturalne, poprawiona Dyrektywą Rady 97/11/EC z dnia 03 marca 1997 r.

⁴⁸ Ustawa z dnia 03 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.2013.0.1235, z późn. zm.).

8. Wyjaśnienie kwestii rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie

Jak już wspomniano, opiniowany projekt *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* zawiera wariantową prognozę emisji gazów cieplarnianych (CO_{2e}) w perspektywie do 2020 r., uwzględniającą 3 scenariusze działania: pasywny, umiarkowany oraz aktywny. Jednak aby osiągnąć zaplanowaną redukcję CO₂ w stosunku do roku bazowego wymagane jest wdrożenie scenariusza umiarkowanego.

Rozwiązania alternatywne w odniesieniu do analizowanego *Planu...* można generalnie rozpatrywać na dwóch poziomach:

- (1) analizy prawidłowości sformułowania celów i ich ewentualnych modyfikacji,
- (2) analizy doboru sposobów i środków osiągnięcia tak określonych celów.

Przeprowadzona w ramach niniejszej prognozy analiza celów *Planu...*, a w szczególności jego spójności z innymi dokumentami strategicznymi wskazuje, że są one zgodne. Przedstawianie rozwiązań alternatywnych w tym kontekście (pkt. 1) nie ma uzasadnienia.

Wariantowaniu mogłyby podlegać zagadnienia opisane w pkt. II – sposoby i środki osiągnięcia określania w Planie... celów (poprzez odpowiedni dobór zadań do realizacji). Jednak biorąc pod uwagę, fakt że sprecyzowane w dokumencie zadania pozwolą osiągnąć zamierzony cel, jak też uwzględniając fakt, że w dużej części ich realizacja wynika z innych dokumentów strategicznych oraz możliwości finansowych Gminy, rozważanie alternatywnych rozwiązań także i w tej kwestii nie znajduje odpowiedniego uzasadnienia.

Dodatkowym argumentem, potwierdzającym brak potrzeby przedstawiania rozwiązań alternatywnych w ramach niniejszej *Prognozy...*, są wyniki przeprowadzonych analiz, które pozwalają stwierdzić, że realizacja *Planu...* powinna przynieść pozytywny wpływ na środowisko, oraz że realizacja jego postanowień nie będzie powodowała występowania znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko (w tym na obszary Natura 2000).

Pakiet zadań przewidzianych do realizacji, nie wyczerpuje wszystkich zadań opisywanych w przywoływanych dokumentach strategicznych, które mogłyby pozytywnie wpływać na osiągnięcie zakładanego w dokumencie celu, gdyż przy jego opracowywaniu uwzględniane były aktualne uwarunkowania lokalne, horyzont realizacji zakładanego celu, jak też możliwości wpływu władz gminy na realizację proponowanych działań.

9. Monitoring realizacji *Planu...*

Monitorowanie realizacji *Planu...* ma wykazać, jak skutecznie wdrażane są podjęte postanowienia i zobowiązania. Jest także elementem zarządzania ryzykiem. Odpowiednio dobrane wskaźniki umożliwiają bieżącą identyfikację zagrożeń, wnoszenie korekt, a w razie potrzeby także podejmowanie działań naprawczych.

Monitoring realizacji *Planu...* obejmuje gromadzenie i przetwarzanie informacji o realizacji zaplanowanych działań, w szczególności: wielkości i strukturze emisji gazów cieplarnianych, zużyciu energii finalnej, udziale energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

Raportowanie obejmuje sporządzanie tzw. raportów z implementacji (wdrożeniowych) oraz aktualizacji bazowej inwentaryzacji emisji (BEI). Zgodnie z wytycznymi Poradnika *Jak opracować plan działań na rzecz zrównoważonej energii (SEAP)?*⁴⁹ bazowa inwentaryzacja emisji powinna być przeprowadzana co roku. W przypadku, gdy coroczna aktualizacja będzie zbyt dużym obciążeniem dla pracowników oraz budżetu gminy, może być sporządzana dla dłuższych okresów, ale nie rzadziej niż raz na cztery lata.

W *Planie gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki* w latach 2015–2020 zarekomendowano sporządzanie corocznych sprawozdań z wdrażania dokumentu, tzw. *Raportu z realizacji działań* oraz sporządzenie w 2018 i 2020 r. *Raportu wdrożeniowego* zawierającego aktualizację bazowej inwentaryzacji emisji w celu ilościowej i jakościowej oceny podjętych działań. Raport z realizacji działań swoim zakresem obejmować powinien informację o charakterze jakościowym wdrożonych w ramach *Planu...* działań, jak również analizę bieżącej sytuacji wraz z działaniami korygującymi ewentualne odchylenia.

Raport wdrożeniowy ma zawierać głównie informacje o charakterze ilościowym dotyczące zużycia energii w gminie, z podziałem na poszczególne nośniki, a także wynikające z tego wielkości emisji gazów cieplarnianych. Poprzez określenie działań wdrożonych w poszczególnych latach oraz określenie ich efektu ekologicznego (np. redukcji energii bądź emisji) możliwe będzie zbilansowanie zużycia energii, a na tej podstawie emisji gazów cieplarnianych (GHG) w stosunku do wcześniejszej inwentaryzacji. Tak więc raport powinien obejmować ocenę działań i ich efektu ekologicznego w następujących sektorach gospodarki lokalnej:

- producenci energii – w przypadku gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki głównie OZE,

⁴⁹ Poradnik *Jak opracować plan działań na rzecz zrównoważonej energii (SEAP)?* Porozumienie burmistrzów dla zrównoważonej gospodarki energetycznej na szczeblu lokalnym 2012 r.

- zarządcy nieruchomości, w tym budynków użyteczności publicznej oraz wspólnot/spółdzielni mieszkaniowych,
- firmy i instytucje,
- przedsiębiorstwa produkcyjne,
- sektor mieszkalny,
- przedsiębiorstwa komunikacyjne.

Do przygotowania *Raportu wdrożeniowego* wykorzystane mogą zostać szablony udostępnione przez biuro Porozumienia Burmistrzów i NFOŚiGW. Ponadto w celu usprawnienia procesów monitorowania możliwe jest wdrożenie dostępnych narzędzi monitoringu zużycia energii i paliw w obiektach zarządzanych przez gminę np. monitoringu *on-line*, czy tradycyjnego sprawozdania administratorów.

Do oceny postępów i efektów realizacji PGN potrzebne są również odpowiednie wskaźniki. Dobór wskaźników monitoringu dla poszczególnych grupach użytkowników energii przedstawia tabela poniżej (tab. 3). Źródłem informacji do ich aktualizacji oprócz bazowej inwentaryzacji emisji (BEI) i informacji posiadanych przez Urząd Gminy, mogą być również dane statystyczne udostępniane przez Główny Urząd Statystyczny.

Tab. 3. Wskaźniki monitoringu proponowane dla sektorów gospodarki lokalnej

Źródło: Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki (projekt). IGSMiE PAN 2015.

Lp.	Opis wskaźnika	Jednostka	Źródło danych
Mieszkalnictwo			
1.	Ilość dofinansowanych wymian źródeł ciepła	szt.	Badania ankietowe, dane dotyczące dofinansowania z WFOŚiGW, NFOŚiGW
2.	Liczba budynków poddanych termomodernizacji	szt.	Urząd Gminy, badania ankietowe, dane dotyczące dofinansowania z WFOŚiGW, NFOŚiGW, Główny Urząd Statystyczny
3.	Produkcja ciepła z OZE	GJ/rok	Badania ankietowe
4.	Produkcja energii elektrycznej z OZE	MWh/rok	Badania ankietowe, Operator sieci dystrybucyjnych
5.	Ilość mikroinstalacji OZE	szt.	Urząd Gminy, badania ankietowe, dane dotyczące dofinansowania z WFOŚiGW, NFOŚiGW, Operator sieci dystrybucyjnych
6.	Liczba zorganizowanych szkoleń dotyczących efektywnego użytkowania energii	szt.	Urząd Gminy
7.	Liczba osób objętych akcjami społecznymi dotyczącymi efektywnego użytkowania energii	osoby	Urząd Gminy
Budynki użyteczności publicznej, oświetlenie uliczne			
1.	Oszczędności energii elektrycznej w budynkach użyteczności publicznej	MWh/rok	Zarządcy budynków, badania ankietowe
2.	Liczba zmodernizowanych źródeł zasilania w energię cieplną w budynkach użyteczności publicznej	szt.	Zarządcy budynków, badania ankietowe
3.	Liczba budynkach użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	szt.	Zarządcy budynków, Urząd Gminy, dane dotyczące dofinansowania z WFOŚiGW, NFOŚiGW, Główny Urząd Statystyczny
4.	Produkcja ciepła z OZE w budynkach użyteczności publicznej	GJ/rok	Zarządcy budynków, badania ankietowe
5.	Oszczędności zużycia energii elektrycznej przez system oświetlenia	MWh/rok	Urząd Gminy
Handel, usługi, przedsiębiorstwa			
1.	Szkolenia z zakresu efektywnego zarządzania energią	szt.	Urząd Gminy
2.	Liczba przedsiębiorstw które uzyskały dofinansowanie w ramach RPO, PROW na działania związane z ograniczeniem zużycia energii, emisji oraz wykorzystaniem OZE	szt.	Urząd Marszałkowski
3.	Liczba przedsiębiorstw które uzyskały dofinansowanie w ramach WFOŚiGW na działania związane z ograniczeniem zużycia energii, emisji, oraz wykorzystania OZE	szt.	WFOŚiGW
Lokalni producenci energii			
1.	Ilość energii elektrycznej wytwarzanej przez lokalne instalacje OZE	MWh/rok	Badania ankietowe, Operator sieci dystrybucyjnych
2.	Liczba nowych instalacji OZE	szt.	Urząd Gminy
Transport			
1.	Liczba pasażerów korzystających z transport publicznego w ciągu roku	osoby/rok	Przedsiębiorstwo transportu publicznego
2.	Długość ścieżek rowerowych	km	Urząd Gminy
3.	Długość nowych lub zmodernizowanych dróg i ulic	km	Urząd Gminy
4.	Liczba nowych zakupionych pojazdów przez spełniających najnowsze normy emisji spalania	szt.	Przedsiębiorstwo transportu publicznego

10. Metody zastosowane przy sporządzaniu Prognozy

Niniejsza *Prognoza oddziaływania na środowisko...* została opracowana zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2013, poz. 1235, z późn. zm.) oraz Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

W aspekcie metodycznym można wyodrębnić 6 głównych etapów sporządzania prognozy.

1. Analiza zawartości *Planu gospodarki niskoemisyjnej...* pod kątem głównych celów i kierunków działań, które mogą wpłynąć na stan środowiska.
2. Zbadanie zgodności *Planu...* z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla (wspólnotowymi, krajowymi, wojewódzkimi, powiatowymi).
3. Analiza zgodności *Planu...* z innymi dokumentami strategicznymi o pokrewnej tematyce, obowiązującymi na terenie gminy (dotyczącymi w szczególności ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawy efektywności energetycznej itp.).
4. Identyfikacja elementów środowiska potencjalnie wrażliwych na zmiany w wyniku realizacji *Planu...*, określenie ich obecnego stanu i przewidywanych zmian w warunkach nierealizowania opiniowanego dokumentu.
5. Etap zasadniczy – ocena oddziaływania przewidzianych do realizacji zadań na poszczególne komponenty środowiska i na powiązania pomiędzy nimi. Posłużono się przy tym metodą sporządzenia matrycy interakcji. W dalszej kolejności oceniono ryzyko oddziaływań transgranicznych oraz potrzebę działań mających na celu zapobieganie oraz ograniczanie ewentualnych negatywnych oddziaływań na środowisko. W ramach tego etapu przeanalizowano również możliwe działania, które należy podjąć w celu minimalizacji ewentualnych negatywnych oddziaływań.
6. W końcowej części opracowania przeanalizowano założenia do monitoringu realizacji *Planu...*

Dodatkowo wykonywano analizy przestrzenne przy użyciu narzędzi geoinformatycznych (w szczególności pod kątem potencjalnego wpływu zaplanowanych działań inwestycyjnych na obszary przyrodniczo cenne).

11. Napotkane trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

Przy sporządzaniu *Prognozy...* nie napotkano istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczyłyby możliwości jej wykonania. Korzystano swobodnie z wszelkich dostępnych materiałów dotyczących opracowania diagnozy stanu obecnego gminy Tomaszów Mazowiecki oraz dokumentów planistycznych Gminy i innych podmiotów. Problematyka strategicznej oceny oddziaływania na środowisko polityk, strategii, planów lub programów jest szeroko znana i szczegółowo opisana zarówno w dostępnej literaturze technicznej, fachowych i czasopismach, jak też w ustawodawstwie.

Główną trudnością przy sporządzaniu niniejszej prognozy był stopień ogólności zapisów analizowanego dokumentu (przy czym należy zwrócić uwagę, że w odniesieniu do inwestycyjnej części zaplanowanych do realizacji zadań analizowany dokument był zadowalająco precyzyjny). Nie można tego jednak uznać za wadę *Planu...*, gdyż określa on jedynie ogólne zadania niezbędne do realizacji oraz ramy dla planowania szczegółowego. Przedłożone tu analizy oddziaływań mają charakter ogólny i opierają się w dużej mierze na teoretycznej ocenie możliwości wystąpienia negatywnych lub pozytywnych oddziaływań.

12. Podsumowanie

1. *Plan gospodarki niskoemisyjnej...* stanowi strategiczny dokument dla gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki, mający stymulować lokalną gospodarkę energetyczną zrównoważoną środowiskowo. Zawiera informacje o wielkości emisji gazów cieplarnianych (bazową inwentaryzację emisji BEI) z prognozą do 2020 r., a także wskazanie działań ograniczających te ilości.
2. Analizowany projekt *Planu...* jest należycie powiązany z innymi dokumentami strategicznymi realizowanymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym (województwa) oraz lokalnym.
3. W przypadku nierealizowania *Planu...* utrudniona będzie poprawa, a nawet utrzymanie stanu środowiska, przede wszystkim w zakresie ochrony jakości powietrza.
4. Wdrożenie postanowień *Planu...* będzie miało pozytywny wpływ na stan środowiska na terenie gminy (jak i terenów ościennych), głównie poprzez pozytywne oddziaływania pośrednie i wtórne związane z zakładaną poprawą jakości powietrza.

5. Zadania inwestycyjne wskazywane w *Planie...* są generalnie korzystne dla środowiska, ale mogą także niekorzystnie oddziaływać na niektóre jego komponenty. Oceniono, że sytuacje takie będą nieliczne i lokalne, a realizacja zaplanowanych działań przyniesie w ogólnym bilansie zdecydowanie więcej korzyści.
6. Możliwe niekorzystne oddziaływania na środowisko związane z realizacją *Planu...* można skutecznie minimalizować poprzez stosowanie dobrych praktyk i procedur oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć, zgodnie z obowiązującymi przepisami.
7. Nie stwierdzono ryzyka wystąpienia oddziaływań transgranicznych powiązanych z realizacją *Planu...*
8. Nie stwierdzono ryzyka występowania znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko przyrodnicze, w tym na przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, jak również na integralność i spójność sieci Natura 2000. W analizie uwzględniono obszary naturowe położone na obszarze gminy wiejskiej Tomaszów Mazowiecki tj.: PLH100024 Lasy Smardzewickie, PLH100003 Lasy Spalskie, PLH100035 Łąki Cieblowickie, jak również w jej bliskim sąsiedztwie tj.: PLH100005 Niebieskie Źródła, PLH100026 Lubiaszów w Puszczy Pilickiej.
9. Z uwagi na zgodność określonego w *Planie...* celu strategicznego z innymi dokumentami o charakterze strategicznym, poprawność określenia celów i zadań, a także fakt, że realizacja postanowień ocenianego dokumentu nie stanowi istotnego zagrożenia dla obszarów i obiektów przyrodniczo cennych nie analizowano rozwiązań alternatywnych.
10. Nie zdiagnozowano przeszkód, które uniemożliwiłyby – z powodów formalnych i/lub merytorycznych (środowiskowych) – przyjęcie (uchwalenie) i wdrożenie analizowanego *Planu...*

Spis figur

<i>Fig. 1. Położenie powiatu i gminy Tomaszów Mazowiecki na tle województwa łódzkiego .....</i>	<i>21</i>
<i>Fig. 2. Rozmieszczenie obszarów Natura 2000 w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki i w jej bezpośrednim otoczeniu.....</i>	<i>28</i>
<i>Fig. 3. Obszarowe formy ochrony przyrody w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki (z wyłączeniem obszarów Natura 2000).....</i>	<i>29</i>

Spis tabel

<i>Tab. 1. Uwarunkowania dla wdrożenia gospodarki niskoemisyjnej w gminie wiejskiej Tomaszów Mazowiecki ....</i>	<i>11</i>
<i>Tab. 2. Oznaczenia zastosowane w macierzy interakcji.....</i>	<i>39</i>
<i>Tab. 3. Wskaźniki monitoringu proponowane dla sektorów gospodarki lokalnej .....</i>	<i>56</i>

Kopie dokumentów

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA
W ŁODZI**

Łódź, dnia 27 kwietnia 2015 r.

WOOS-II.411.89.2015.AJ

Wójt Gminy Tomaszów Mazowiecki

W nawiązaniu do pisma z dnia 14 kwietnia 2015 r. znak: RI.PGN_2015 dotyczącego uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektowanego dokumentu pn „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Tomaszów Mazowiecki”, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi na podstawie art. 53 oraz art. 57 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, ze zm.) uzgadnia zakres prognozy oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 51 oraz art. 52 cytowanej ustawy ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania na obszar mający znaczenie dla Wspólnoty: Lasy Smardzewickie PLH100024, Lasy Spalskie PLH100003 oraz Łąki Cieblowickie PLH100035.

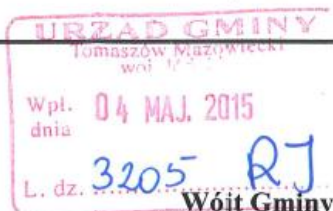
WOOS-II.411.77.2015.AJ

Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Łodzi
ul. Wodna 40, 90-046 Łódź
e-mail: wsselodz@pis.lodz.pl
telefon: 42 25-36-210, fax: 42 25-36-219

PWIS.NSOZNS.9022.1.119.2015.AM

2015 -04- 2 4

Łódź, dnia .....

Wójt Gminy Tomaszów Mazowiecki
ul. Prezydenta I. Mościckiego 4
97-200 Tomaszów Mazowiecki

dot. uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu „Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Tomaszów Mazowiecki”.

Na podstawie art. 58 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ostatnia zmiana: 2015 r. poz. 277) – Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Łodzi w związku z wnioskiem Pana Sławomira Bernackiego – Z-cy Wójta Gminy Tomaszów Mazowiecki z dnia 14.04.2015r. znak: RI.PGN- 2015 (data wpływu do WSSE w Łodzi – 17.04.2015r.) uzgadnia zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla ww. planu.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla ww. dokumentu winna:

- ✓ zawierać informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- ✓ zawierać informacje o metodach zastosowanych przy sporządzeniu prognozy,
- ✓ zawierać propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- ✓ zawierać informację o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko oraz streszczenie w języku niespecjalistycznym,
- ✓ określać, analizować i oceniać istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- ✓ określać, analizować i oceniać stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- ✓ określać, analizować i oceniać istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów chronionych,
- ✓ określać, analizować i oceniać cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego

dokumentu oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,

- ✓ określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne na środowisko ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania na ludzi, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi,
- ✓ przedstawiać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko (zdrowie ludzi), mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu,
- ✓ przedstawiać rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru.

Prognoza winna być wykonana zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt. 1 i 2 3 wyżej wymienionej ustawy *o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.*

PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI INSPEKTOR SANITARNY
w Łodzi
z up.
dr n. med. Grzegorz Grande
Z-ca Państwowego Wojewódzkiego
Inspektora Sanitarnego w Łodzi

Otrzymuje:

1. Wójt Gminy Tomaszów Mazowiecki
ul. Prezydenta I. Mościckiego 4
97-200 Tomaszów Mazowiecki,
2. aa.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

